

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇН
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет фінансів
Кафедра фінансів імені Віктора Федосова**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «Митна справа»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «Митне оформлення товарів та його вдосконалення в системі
митного контролю»**

здобувача Підтереби Володимира Дмитровича

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова

Гладченко Л.П.

**Робота допущена до захисту перед
екзаменаційною комісією з атестації здобувачів
вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри фінансів імені Віктора Федосова:
д.е.н, професор Буряченко А.Є.

Київ 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ	6
1.1. Сутність та види митного оформлення у системі митного контролю	6
1.2 Нормативно-правове регулювання митного оформлення в Україні	13
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ В УКРАЇНІ	21
2.1 Тенденції розвитку експорту імпорتنих операцій в Україні	21
2.2 Процедури митного оформлення та контрольні дії	31
2.3. Впровадження цифрових технологій у систему митного оформлення	38
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ В УКРАЇНІ	44
3.1 Аналіз основних проблем і недоліків сучасної системи митного оформлення	44
3.2. Вдосконалення митного контролю з урахуванням європейського досвіду	50
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах міжнародна торгівля є ключовим фактором економічного розвитку, зокрема для України. З урахуванням глобалізаційних процесів і постійного зростання зовнішньої торгівлі, митне оформлення в системі митного контролю набуває особливого значення. Ефективність цього процесу безпосередньо впливає на конкурентоспроможність національної економіки, безпеку країни та її міжнародну репутацію.

Дана робота присвячена дослідженню поточного стану митного оформлення в системі митного контролю в Україні та виявленню шляхів його удосконалення. Сьогодні ця проблема є актуальною через необхідність оптимізації митних процедур, забезпечення прозорості та ефективності митного контролю, а також відповідності національного законодавства міжнародним стандартам.

Питання митного оформлення та митного контролю є широко дослідженими в працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед таких досліджень варто відзначити роботи Бойка В.М., Дмитрика А.Б., Гребельника О.П., Коломієць Г.Б., Пислиці А.В. Шульги М.Г., а також публікації, присвячені удосконаленню митного оформлення в умовах війни, зокрема праці таких авторів, як Голомовзий В.Г. та інші.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи - дослідити теоретичні та практичні аспекти митного оформлення в системі митного контролю та розробити рекомендації для його вдосконалення.

Відповідно до мети роботи необхідно вирішити наступні завдання:

- розкрити сутність та види митного оформлення в системі митного контролю;
- охарактеризувати нормативно-правове регулювання митного оформлення в Україні;
- дати оцінку тенденцій розвитку експортних та імпорتنих операцій в Україні;

- дослідити процедури митного оформлення та контрольних дій Державної митної служби України;
- розглянути впровадження цифрових технологій у систему митного оформлення;
- проаналізувати основні проблеми та недоліки сучасної системи митного оформлення в Україні;
- обґрунтувати напрями вдосконалення митного оформлення як складової митного контролю.

Об'єктом дослідження є процес митного оформлення в системі митного контролю.

Предметом є сукупність теоретичних і практичних аспектів митного оформлення товарів.

Методологія дослідження ґрунтується на використанні загальнонаукових та спеціальних методів. У першому розділі застосовувалися системний, структурний та формально-логічні методи, що забезпечили концептуальну єдність роботи. У другому розділі використовувалися методи статистичного аналізу, синтезу, спостереження, узагальнення, порівняння, групування та графічні методи. У третьому розділі було застосовано спеціалізовані підходи до узагальнення, логічного порівняння та абстракції.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає в комплексному аналізі митного контролю та процесів митного оформлення товарів комерційного і некомерційного призначення, які перетинають митний кордон під час воєнного стану. Результатами дослідження є розробка науково-практичних рекомендацій щодо покращення механізмів митного оформлення, а також застосування цифрових технологій і досвіду інших країн. Практична значущість результатів полягає у визначенні напрямів удосконалення процедур митного оформлення з урахуванням асоційованого членства України в ЄС, а також сучасних викликів і тенденцій міжнародного співробітництва.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі та нормативні акти, зокрема Конституція України, закони України, Митний кодекс України,

Податковий кодекс України, Кримінальний кодекс України, укази Президента України, Митний кодекс Європейського Союзу, постанови Кабінету Міністрів України, а також аналітичні та інформаційні матеріали Державної митної служби України та міжнародні угоди. Важливими джерелами є наукові праці та публікації в економічній сфері, що відображають досвід як українських, так і зарубіжних вчених і практиків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

1.1 Сутність та види митного оформлення у системі митного контролю

Митне оформлення є одним із ключових елементів функціонування митної системи України. Саме воно забезпечує законність та ефективність переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон держави. Його значення виходить за межі суто адміністративної процедури — митне оформлення відіграє системну роль у забезпеченні економічної безпеки, фіскальної стабільності та правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У науковій літературі митне оформлення трактується як сукупність організаційних, правових та технічних дій, які здійснюються митними органами відповідно до чинного законодавства України. До основних етапів цього процесу належать: подання митної декларації, перевірка супровідних документів, ідентифікація товарів, визначення митної вартості, нарахування та сплата митних платежів. Важливо наголосити, що процедура митного оформлення має не лише регуляторний характер, але й виконує функції фіксації результатів митного контролю, створення статистичної бази зовнішньоторговельного обігу та захисту національного ринку.[2]

Митне оформлення як правова категорія чітко визначене у Митному кодексі України. Юридичне розмежування між митним оформленням і митним контролем має ключове значення для систематизації правозастосування та унеможливлення правової колізії. Митне оформлення — це завершальний етап митної процедури, що юридично оформлює результати перевірки, тоді як митний контроль супроводжує всі етапи — до, під час і після митного оформлення.

Деякі науковці наголошують на доцільності широкого тлумачення митного оформлення як правового інструмента, що охоплює не лише товари та транспортні

засоби, а й інші об'єкти митного регулювання [4]. Інші автори акцентують увагу на подвійній природі митного оформлення: з одного боку — це процедура легалізації переміщення товару згідно з обраним митним режимом, а з іншого — засіб митного контролю, превентивної перевірки та забезпечення економічної безпеки [5].

Зважаючи на все вище сказане, доцільно розглянути основні функції митного оформлення, кожна з яких має особливе значення у забезпеченні економічної та правової стабільності держави.

Перш за все, митне оформлення виконує контрольну функцію. Вона полягає у перевірці відповідності поданої інформації фактичним характеристикам товарів, запобіганні порушенням митного законодавства та протидії незаконному переміщенню товарів. Другою є фіскальна функція, що передбачає нарахування та стягнення митних платежів, які формують частину державного бюджету, особливо актуальну в умовах нестабільної економіки. Економічна функція митного оформлення проявляється у регулюванні зовнішньої торгівлі — через мита та обмеження держава підтримує національного виробника й керує імпортними потоками. Через статистичну функцію митні органи формують офіційні дані про експортно-імпортні операції, які є основою для економічного аналізу та державного планування. Також, безпекова функція забезпечує недопущення ввезення заборонених чи небезпечних товарів, що становлять загрозу для здоров'я населення або національної безпеки.[9]

У системі митного регулювання України види митного оформлення виступають своєрідним індикатором ступеня формалізації зовнішньоекономічної діяльності. Їхня класифікація не є суто технічним поділом — вона відображає рівень взаємодії між бізнесом і державою, ступінь довіри до суб'єктів ЗЕД та адаптивність митної системи до реалій сьогодення [3; 9].

Залежно від обставин переміщення товарів, митне оформлення може здійснюватися за різними формами декларацій. Найбільш передбачуваною є попередня митна декларація, яка подається ще до прибуття товарів на митну територію України. Вона відіграє роль інструмента попереднього моніторингу та дозволяє митним органам заздалегідь оцінити можливі ризики, що значно

пришвидшує подальші процедури. Такий підхід гармонізується зі світовими стандартами «розумної митниці», яка діє на випередження [22; 23].

Іншою поширеною формою є тимчасова митна декларація — компромісний інструмент у випадках, коли в момент оформлення декларант не має повного набору даних про товар. Вона дозволяє здійснити первинне оформлення із зобов'язанням подальшого уточнення в межах додаткової декларації [12; 13].

У випадку підприємств, які мають статус авторизованих економічних операторів (АЕО) або тривалий досвід безпомилкової співпраці з митницею, застосовується спрощена митна декларація. Вона передбачає мінімальний набір інформації для ідентифікації товару і є прикладом принципу «довіри, що перевіряється» [21]. Такі спрощення — не лише технічна зручність, а й прояв партнерських відносин між державою та підприємцем.

Додаткова митна декларація, у свою чергу, завершує процес: вона використовується для надання повного обсягу інформації після оформлення попередніх або спрощених декларацій. Таким чином, вона виступає завершальним елементом циклу документального підтвердження законності переміщення товарів [13].

Проте митне оформлення класифікується не лише за формою декларацій. Важливо також розглядати поділ за митними режимами, кожен з яких передбачає окремий порядок процедур. Імпорт та експорт є класичними режимами, що найчастіше застосовуються в міжнародній торгівлі [1; 3]. Транзит — режим, покликаний забезпечити переміщення товарів територією України без зміни митного статусу. Тимчасове ввезення та вивезення регулюють переміщення з обмеженим строком використання. Реекспорт дозволяє вивезти раніше ввезений товар без додаткових платежів, а митні режими знищення або відмови на користь держави демонструють інструменти митного впливу в нестандартних ситуаціях [11; 14]. Різноманіття форм митного оформлення є не лише технічним рішенням, а проявом цілісної митної політики держави. Воно відображає баланс між контролем і лібералізацією, між ефективністю процедур і гнучкістю для бізнесу. Усе це — в межах законодавчо визначених правил і стандартів, які постійно вдосконалюються

в умовах інтеграції України до європейської митної системи [15; 20; 24].

Митний контроль супроводжує митне оформлення, але не зводиться до нього. Згідно з Митним кодексом України, митний контроль починається з моменту подання декларації й триває до повного завершення митної процедури, а в окремих випадках — навіть після випуску товару у вільний обіг [1]. Верховний Суд України у своїх рішеннях підкреслює, що митне оформлення та митний контроль — категорії взаємопов'язані, але відмінні за своєю суттю [6].

Під час митного контролю можуть проводитися як попередні перевірки (огляд, сканування, аналіз ризиків), так і післямитний контроль (документальні перевірки, донарахування митних платежів, накладення санкцій). Наприклад, митний огляд є обов'язковим елементом контролю, що забезпечує правомірність оформлення та фіксує відповідність товару поданій інформації.

Окремо варто зазначити, що навіть після завершення митного оформлення митні органи залишають за собою право здійснювати контрольні функції, зокрема у разі виявлення невідповідностей чи підозри щодо порушень. У такому випадку може бути призупинено транзит, накладено додаткові зобов'язання або ініційовано процедуру адміністративного провадження.

Таким чином, митне оформлення є не лише логічним завершенням митного процесу, а й інструментом фіксації правового статусу товару. Митний процес — це сукупність послідовних взаємопов'язаних операцій та процедур, що здійснюються митними органами, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іншими учасниками митних правовідносин з метою переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, їх митного контролю, оформлення та оподаткування відповідно до чинного законодавства.

З огляду на багатогранність процедур митного оформлення, важливо також розуміти, яким чином ці процедури поєднуються з митним контролем, що супроводжує їх на всіх етапах. У системі митного регулювання митне оформлення не функціонує ізольовано — воно постійно перетинається з елементами контролю, які забезпечують законність, прозорість та відповідність переміщення товарів установленим нормам. Щоб наочно простежити цей зв'язок і зрозуміти

послідовність дій митних органів під час здійснення контролю, доцільно звернутися до рисунку 1.1, на якому візуалізовано основні етапи у процесі митного контролю.

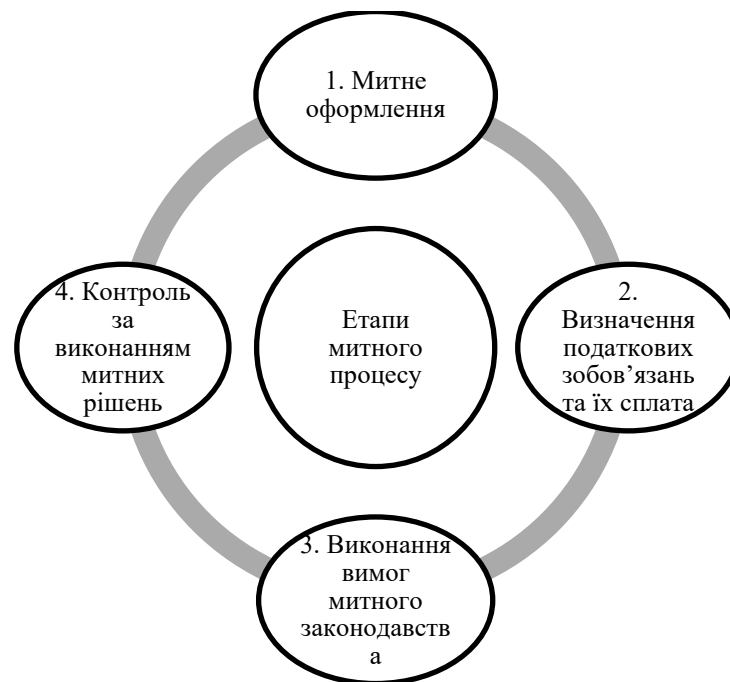

Рисунок 1.1 - Основні етапи у структурі митного процесу

Джерело: узагальнено автором на основі [6;7]

З рисунку 1.1 випливає, що митний процес є не просто супровідною процедурою, а повноцінною системною дією, яка часто за тривалістю і складністю перевищує сам процес митного оформлення. Цей факт підтверджується дослідженням Ю. М. Дьоміна, який звертає увагу на багатофункціональний характер контрольно-інспекційної діяльності митних органів [7]. Зокрема, він підкреслює, що державний контроль — це не лише реагування на виявлені правопорушення, а й стратегія превенції, що відповідає сучасним підходам до нагляду у публічному управлінні.

У цьому контексті митне оформлення варто розглядати не як суто адміністративну дію, а як функціональне завершення комплексу контрольних процедур. Його мета — юридично зафіксувати результат проведеного митного контролю, забезпечити сплату платежів та оформлення правового статусу товару [1]. Водночас, саме митний контроль, який починається з подання митної

декларації, може продовжуватись після завершення оформлення — у вигляді пост-контролю, аналізу ризиків або проведення перевірок за місцем діяльності суб'єкта господарювання [6; 8].

У межах митного оформлення, як логічного завершення контролю, доцільно виокремити три ключові категорії заходів, які в комплексі формують адміністративну суть цієї процедури, що зображені на рисунку 1.2.

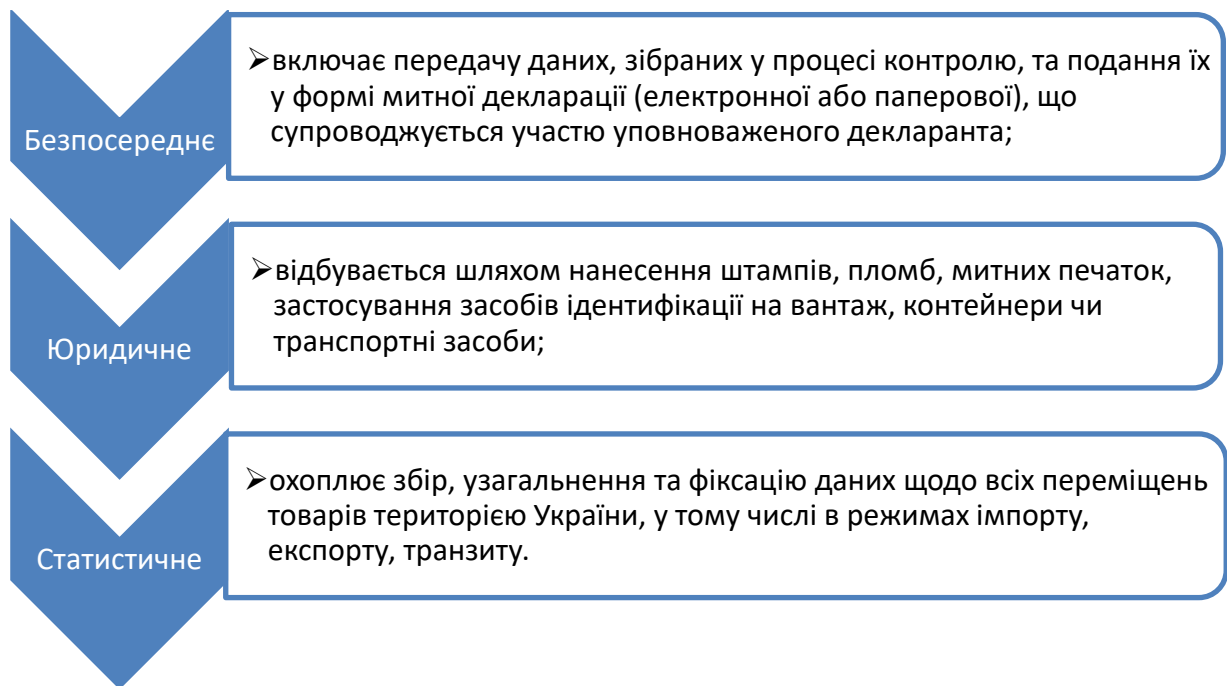

Рисунок 1.2 - Категорії заходів митного оформлення

Джерело: узагальнено автором на основі [8]

Митне оформлення не варто ототожнювати з митним контролем, проте й розривати ці поняття недоречно. Їхня взаємодія — це складна системна зв'язка, в якій контроль забезпечує легітимність і безпечність переміщення, а оформлення — юридичне завершення цього процесу. Рисунок 1.1 допомагає візуалізувати саме цю логіку: контроль — це діапазон дій, що передують та супроводжують оформлення, а не навпаки.

Процедура митного оформлення, хоча і має визначену законодавчу структуру, в реальності реалізується з урахуванням численних змінних чинників. Серед них — характер товару, обсяг партії, наявність особливих вимог щодо

контролю з боку інших служб, а також організаційна специфіка кожної окремої митниці. Ці фактори безпосередньо впливають на тривалість та складність оформлення [5].

Після перевірки поданих документів Державною митною службою на повноту й відповідність, вони передаються до начальника підрозділу митної статистики. Якщо виявлено порушення або розбіжності, посадова особа має право прийняти обґрунтоване рішення про призупинення або відмову в оформленні, згідно з чинним законодавством [1].

У сучасних умовах митна декларація може бути подана як у паперовій, так і в електронній формі. Електронна форма, підписана кваліфікованим електронним підписом, має рівнозначну юридичну силу паперовій [1]. Водночас до декларації додаються рахунки-фактури, транспортні документи, сертифікати походження, ліцензії, висновки та інші підтвердні документи, перелік яких регулюється нормативно-правовими актами [12; 13].

За нормами Митного кодексу України, стандартна тривалість митного оформлення становить до чотирьох годин, із можливістю продовження ще на одну годину у виняткових випадках [1]. Проте на практиці цей строк нерідко подовжується через складність товару, високий ступінь ризику чи необхідність погодження з іншими контролюючими органами [5].

Окрему увагу слід приділити статусу декларанта. Саме він несе повну відповідальність за точність і достовірність поданих даних, незалежно від того, чи є він власником товару, чи уповноваженою особою [2]. У разі зупинки оформлення, товари можуть зберігатися поза межами митного складу, але всі витрати, пов'язані з такою затримкою, лягають на власника.

Підсумуємо, митне оформлення — це не лише процедура реєстрації товарів на кордоні, а багатофункціональний інструмент державного управління зовнішньоекономічною діяльністю. Воно поєднує контрольну, інформаційну, аналітичну та фіскальну функції. Його якісне виконання є передумовою для наповнення державного бюджету, прозорості торгівлі та гармонізації з міжнародними стандартами [4; 24].

Україна, впроваджуючи електронне декларування, автоматизовану перевірку документів та інтегровані інформаційні системи, робить важливі кроки назустріч європейським стандартам митного регулювання [24]. Автоматизація дозволяє не лише зменшити людський фактор, а й підвищити ефективність виявлення ризиків на ранніх етапах оформлення.

У разі виявлення розбіжностей між поданими документами й реальними характеристиками товару оформлення може бути призупинено. У такій ситуації відповідальність за усунення порушень та зберігання товару покладається на декларанта. Хоча Митний кодекс України дозволяє зберігання без розміщення на митному складі, всі пов'язані витрати несе власник [2].

Наразі в Україні використовуються різні види митних декларацій, що схематично зображено ДОДАТКУ Б

1.2 Нормативно-правове регулювання митного оформлення в Україні

Митне оформлення є однією з ключових процедур у сфері зовнішньоекономічної діяльності, що ґрунтується на багаторівневій системі нормативно-правового регулювання. В Україні ця система включає як внутрішні законодавчі та підзаконні акти, так і міжнародно-правові документи, які регламентують процедури контролю, декларування, оподаткування та випуску товарів через митний кордон.

Основою національного митного законодавства виступає Митний кодекс України — єдиний кодифікований акт, який визначає поняття, принципи, процедури митного контролю та митного оформлення, права та обов'язки учасників ЗЕД, повноваження митних органів, а також механізми стягнення платежів і розгляду митних спорів [1]. Кодекс узгоджує норми митної політики з положеннями міжнародних договорів, а також визначає порядок застосування сучасних інструментів — електронного декларування, автоматизованої перевірки,

управління ризиками.

Крім МКУ, Податковий кодекс України доповнює систему регулювання у частині розрахунку мита, ПДВ, акцизного збору та інших податків, що сплачуються під час ввезення товарів [2]. Таким чином, митне оформлення є частиною не лише митної, але й податкової системи України.

Правова база митного оформлення детально розширюється завдяки численним підзаконним актам. Найбільш значущими серед них є:

- Постанова КМУ №450 — щодо застосування типів декларацій [11];
- Накази Мінфіну №631, №651, №1011 — що регламентують порядок заповнення декларацій, формальності при оформленні, використання класифікаторів і кодів [12; 13; 14].

Із початком повномасштабної війни в Україні система митного регулювання зазнала суттєвих змін. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України» тимчасово змінив правила оподаткування та декларування окремих товарів, а Постанови КМУ «Про застосування заборони ввезення товарів з російської федерації» і «Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів в умовах воєнного стану.» передбачили механізми спрощеного ввезення гуманітарної допомоги, товарів оборонного призначення, а також обмеження імпорту з держави-агресора [15; 17; 18].

Вищою юридичною основою для митної системи є Конституція України, яка закріплює принцип верховенства права, поділу влад, фінансової самостійності держави та її митної політики. Саме на її положеннях ґрунтуються закони і підзаконні акти у сфері митного регулювання.

Крім внутрішнього законодавства, Україна активно імплементує міжнародні норми, зокрема:

- положення Світової організації торгівлі (СОТ);
- стандарти Всесвітньої митної організації (ВМО);
- положення Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами та Конвенції про процедуру спільного транзиту [22; 23].

Митне оформлення, таким чином, має відповідати не лише внутрішнім процедурним вимогам, а й міжнародним зобов'язанням України у сфері стандартизації, обміну електронними даними, класифікації товарів, контролю за дотриманням екологічних, безпекових і технічних норм.

Реформування митного законодавства відбувається також у контексті імплементації Угоди про асоціацію з ЄС. У 2022 році було ухвалено Закон «Про внесення змін до Митного кодексу України», який започаткував практичну реалізацію положень глави 5 розділу IV Угоди, що передбачає гармонізацію правил транзиту, спрощення митного оформлення та цифровізацію митного адміністрування [21].

Центральне місце у цій системі посідає Митний кодекс України — основний акт митного законодавства, прийнятий у 2012 році [1]. Він визначає принципи організації митної справи, структуру митних органів, правила декларування товарів, особливості нарахування митних платежів, строки оформлення та механізми взаємодії суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з державою. Кодекс забезпечує термінологічну чіткість і логічну послідовність у застосуванні митних процедур, зокрема відокремлюючи поняття митного контролю, митного оформлення, митної вартості та митного режиму.

Нормативне поле митного оформлення посилюється Податковим кодексом України, який регламентує нарахування та сплату митних податків: податку на додану вартість, акцизного збору, ввізного мита. Таким чином, митне оформлення є водночас частиною фіскального механізму держави [2].

Розгорнута деталізація процедур митного оформлення відбувається у низці підзаконних актів. Так, Постанова Кабінету Міністрів України «Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій» регламентує подання митних декларацій, встановлює процедуру митного випуску товарів та визначає відповідальність декларантів [11]. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів» врегульовує застосування бланків єдиного адміністративного документа (ЄАД), а Наказ «Про затвердження Порядку

заповнення митних декларацій» встановлює вимоги до форми декларації та обов'язкових реквізитів [12; 13]. Додатково, Наказ «Про затвердження відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи» уніфікує інформаційні класифікатори, що використовуються при заповненні митних декларацій [14].

Митне оформлення в Україні також невід'ємно пов'язане з міжнародними стандартами. Як член СОТ та ВМО, Україна зобов'язана імплементувати положення цих структур, зокрема щодо спрощення митних процедур, стандартизації обміну електронними даними, захисту прав інтелектуальної власності, екологічних норм. Відповідно, державна політика у сфері митного оформлення поступово адаптується до вимог Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами.

Постанова КМУ «Про застосування заборони ввезення товарів з російської федерації» ввела заборону на імпорт товарів з росії, а Постанова «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот» — на ліцензування й квотування експорту/імпорту низки стратегічних товарів: зернових, солі, добрив [16; 17]. Ці акти спрямовані на забезпечення економічної, продовольчої та національної безпеки.

Законодавчі зрушення також відбуваються у межах Угоди про асоціацію з ЄС. Прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України» стало важливим етапом імплементції європейських підходів до митного регулювання, гармонізації процедур, підключення до NCTS та цифровізації оформлення [21].

Особливої уваги заслуговує правове регулювання в умовах воєнного стану. Від початку повномасштабного вторгнення російської федерації у 2022 році, система митного контролю зазнала трансформації. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України» від 24 березня 2022 року вніс ряд критично важливих змін: спрощення процедур оформлення гуманітарних вантажів, делегування повноважень між

митницями, скасування окремих платежів у разі оформлення поза межами митного органу [15]. Це стало відповіддю на необхідність адаптації митної інфраструктури до кризових умов.

Ключову роль у цьому процесі відіграв Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України», який запровадив низку адаптивних норм, що дозволяють передавати повноваження між митними органами у разі припинення їх діяльності з причин воєнного характеру. Це стало важливою гарантією того, що митне оформлення не буде паралізованим навіть у зонах активних бойових дій [15].

Окрему увагу держава приділила питанням експортного контролю та національної економічної безпеки. Відповідно до Постанови КМУ «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот», збережено жорсткі вимоги до ліцензування експорту стратегічних товарів, зокрема харчових продуктів і добрив [16]. У той же час, Постанова «Про застосування заборони ввезення товарів з російської федерації» встановила заборону на імпорт товарів з рф, що стало складовою державної політики торговельної протидії агресору [17].

Для повного розуміння процесу митного оформлення необхідно розглянути його взаємозв'язок із митним контролем. Хоча ці два процеси зазвичай аналізуються окремо, їх тісно пов'язано. Митний контроль є однією з ключових процедур, спрямованих на забезпечення дотримання митного законодавства, а митне оформлення відображає результати цієї контрольної діяльності. Кожен дослідник митної справи має свою інтерпретацію цього поняття. Згідно з Митним кодексом України, митний контроль визначається як сукупність дій, здійснюваних митними органами для виконання митних норм та міжнародних угод.

О.П. Гребельник розглядає митний контроль як комплекс заходів, націлених на забезпечення виконання внутрішнього митного законодавства і міжнародних зобов'язань країни [9]. І.О. Іващук вважає митний контроль сукупністю дій, спрямованих на дотримання національного митного законодавства [10]. Митний контроль є безпосередньою відповідальністю митних органів і включає такі

функції, як фіскальна, економічна, правоохоронна та статистична. Він застосовується до всіх товарів та транспортних засобів, що перетинають митний кордон України, незалежно від того, чи підлягають ці товари оподаткуванню.

Митний контроль і митне оформлення є складовими частинами єдиної системи, що включає організаційно-управлінські, правоохоронні, фіскальні та інформаційні функції. Це включає спостереження, перевірки дотримання митних норм, а також реакцію на правомірні та неправомірні дії осіб, що проходять контроль. Митне оформлення є важливим елементом митного контролю, оскільки результат контрольних процедур фіксується саме через митне оформлення.

Попри часткову нереалізованість, сам факт розробки таких рішень свідчить про адаптивність митної політики України, її здатність оперативно реагувати на надзвичайні ситуації та підтримувати економічну стійкість. Умовне скасування або дерегуляція окремих процедур не знижує ефективності системи — навпаки, дозволяє зосередитись на ризикових напрямках, забезпечуючи стратегічну селективність контролю.

Основні відмінності між двома методами митного оформлення транспортних засобів, передбачених Постановою «Про застосування заборони ввезення товарів з російської федерації», наведено на рисунку 1.4.

Спрощена процедура

- передбачає, що митний контроль та митне оформлення товарів, також транспортних засобів, здійснюється без стягнення митних платежів, таких як податок на додану вартість, акцизний податок або ввізне мито. Для проходження митного контролю достатньо подати попередню митну декларацію без проведення митного огляду та без застосування фітосанітарного контролю чи заходів нетарифного регулювання, за винятком державного експортного контролю. Ця процедура застосовується до товарів, що ввозяться через пункти пропуску, відкриті для морського, автомобільного та залізничного сполучення, де митний контроль здійснюється безпосередньо на місці, в пунктах пропуску через митний кордон України.

Стандартна процедура

- передбачає повне дотримання вимог Митного кодексу України. В рамках цієї процедури митний контроль здійснюється в повному обсязі, і товари підлягають оподаткуванню відповідно до норм Податкового кодексу України, що включає як акцизний податок, так і податок на додану вартість. Цей спосіб оформлення застосовується для всіх товарів, що не підпадають під спрощену процедуру.

Рисунок 1.4 - Пропозиції щодо законодавства у контексті процедур ввезення транспортних засобів на митну територію України під час воєнного стану

Джерело: створено автором на основі [16]

Запровадження воєнного стану в Україні відповідно до Указу Президента «Про введення воєнного стану в Україні» стало правовою основою для глибокого перегляду митного законодавства, орієнтованого на оперативність, гнучкість та стійкість митної системи в умовах збройного конфлікту. Відповіддю законодавця на виклики війни стало прийняття Постанови КМУ «Про внесення змін до постанов», яка окреслює дві базові процедури митного оформлення — стандартну та спрощену.

Спрощений режим застосовується до товарів і суб'єктів, що не підпадають під дію обмежень чи заходів нетарифного регулювання. Його відмінностями є:

- подання спрощеної декларації,
- відсутність митного огляду (крім випадків експортного контролю),
- звільнення від сплати митних платежів, включаючи ПДВ, акциз і ввізне мито.

Цей режим оформлення має реалізовуватись безпосередньо у пунктах пропуску, що дозволяє значно скоротити терміни проходження митниці [1].

Водночас запровадження воєнного законодавства, зокрема Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України», забезпечило механізм делегування повноважень між митницями, спрощення оформлення гуманітарних вантажів і перегляд ряду процедур, які в мирний час вважалися обов'язковими [15].

Особливу увагу в умовах війни приділено експортному контролю — відповідно до Постанови КМУ «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот», збережено суворий порядок ліцензування експорту продовольчих товарів і добрив. Заборона на імпорт товарів з РФ закріплена Постановою «Про застосування заборони ввезення товарів з російської федерації», що є елементом економічної протидії агресору [16–17].

Паралельно, навіть в умовах надзвичайного стану, Україна не зупинила імплементацію положень Угоди про асоціацію з ЄС, зокрема щодо гармонізації

митного законодавства. Прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України» стало логічним кроком у наближенні української системи до європейських стандартів, передусім у транзиті, зберіганні товарів, застосуванні митних гарантій та порядку адміністративного оскарження [21].

У світлі вищезазначеного, необхідно докласти більше зусиль для вдосконалення розробки правил інтеграції митних процедур та їх інтеграції в загальну структуру митного законодавства. Створення чіткої та логічно узгодженої структури правових норм у митній сфері дозволить забезпечити високий ступінь регулювання у цій сфері, сприятиме більш ефективному та надійному митному контролю та посилить роль Державної митної служби у розвитку національної економіки та інтеграції України в міжнародну торговельну систему.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Тенденції розвитку експорту імпорتنих операцій в Україні

Міжнародна торгівля відіграє ключову роль у формуванні економічного потенціалу України, сприяючи залученню іноземних інвестицій, розвитку експортного потенціалу та інтеграції в глобальні ринки. У цьому контексті митне оформлення є невіддільним елементом зовнішньоекономічної діяльності, що забезпечує законне переміщення товарів через митний кордон держави, контроль за дотриманням законодавства та своєчасну сплату обов'язкових митних платежів. Крім того, ефективність і швидкість митного оформлення безпосередньо впливають на динаміку експортно-імпорتنих операцій, конкурентоспроможність вітчизняного бізнесу та загальну привабливість України як торговельного партнера.

Станом на 2025 рік, з огляду на триваючу збройну агресію російської федерації проти України, система зовнішньої торгівлі зазнає суттєвих трансформацій. Повномасштабна війна порушила стабільні логістичні ланцюги, обмежила доступ до морських портів і зменшила виробничу активність у постраждалих регіонах, що у сукупності спричинило зниження обсягів міжнародної торгівлі. У відповідь на ці виклики митна система, зокрема служби оформлення, була змушена адаптуватися до нових умов — шляхом спрощення процедур, делегування повноважень між митницями, електронізації оформлення та запровадження особливих режимів обробки вантажів, пов'язаних із гуманітарною, критичною або військовою допомогою. Таким чином, митне оформлення стало не лише інструментом контролю, а й засобом підтримки національної економіки.

Хоча до 2022 року спостерігалось стабільне зростання обсягів експортно-імпорتنих операцій, активне укладання міжнародних угод і підвищення рівня

надходжень до державного бюджету, повномасштабна війна зумовила суттєве зниження зовнішньоекономічної активності та скорочення валютних надходжень. Зниження обсягів оформлюваного експорту та імпорту також позначилося на структурі митних платежів, що ускладнило прогнозованість надходжень до бюджету й вимагало від митних органів підвищення ефективності управління ризиками.

У динаміці 2019–2024 років чітко простежуються зміни у зовнішньоторговельному балансі України, зумовлені як глобальними економічними викликами (пандемія COVID-19, порушення світових логістичних ланцюгів), так і внутрішніми факторами, насамперед — повномасштабною війною, що викликала руйнування інфраструктури, втрату частини експортних потужностей і зниження інвестиційної активності. Найгірші показники зафіксовано у 2023 році, коли обсяг експорту скоротився до 1 316,9 млрд грн, що становить лише 24,5 % від ВВП, а імпорт залишився на вищому рівні — 2 322,1 млрд грн (43,2 % ВВП). Це спричинило поглиблення негативного сальдо торговельного балансу до –1 005,2 млрд грн, що еквівалентно 18,7 % ВВП, а коефіцієнт покриття імпорту експортом знизився до 0,57 [26].

У таких умовах роль митного оформлення як фільтру та одночасно каналу для зовнішньої торгівлі зростає. Від якості виконання процедур залежала здатність держави швидко пропускати товари, що забезпечують життєдіяльність населення та обороноздатність.

Станом на 2024 рік, за попередніми оцінками, спостерігається часткове покращення ситуації. Обсяг експорту становив орієнтовно 1 524 000 млн грн, що на 15,8 % більше порівняно з 2023 роком, а імпорт — близько 2 185 000 млн грн, тобто на 5,9% менше. Такі зміни стали можливими завдяки стабілізації логістичних маршрутів, зростанню підтримки українського експорту з боку міжнародних партнерів, відновленню окремих виробництв на підконтрольних територіях та активізації державних програм підтримки експорту. Одним із факторів покращення стала оптимізація митного оформлення, включаючи спрощення процедур для окремих категорій товарів, упровадження електронного декларування, взаємодію

митних органів з бізнесом у форматі АЕО (авторизованих економічних операторів). Це дозволило скоротити час оформлення вантажів і зменшити витрати підприємств.

Незважаючи на збереження від'ємного сальдо у розмірі –661 000 млн грн, коефіцієнт покриття імпорту експортом підвищився до 0,70. Це свідчить про поживлення експортної діяльності та адаптацію українських підприємств до нових умов. Такий тренд пояснюється поступовим розширенням логістичних можливостей (зокрема, сухопутних маршрутів до ЄС), підтримкою експорту критично важливих товарів, відновленням виробничих потужностей на підконтрольних територіях, а також активізацією співпраці з країнами Європейського Союзу. Це створює перспективи для подальшої інтеграції України у єдиний митний простір ЄС.

Таблиця 2.1 — Зовнішньоторговельний баланс України протягом 2019–2024 рр. (торгівля товарами та послугами)

Рік	Номінальний ВВП за рік, млн. грн.	Обсяг експорту, млн. грн.	% від ВВП	Обсяг імпорту, млн. грн.	% від ВВП	Сальдо експорт-імпорт, млн. грн.	% від ВВП
2024	5720000	1524000	26,6	-2185000	-38,2	-661000	-11,6
2023	5378000	1316906	24,5	-2322086	-43,2	-1005181	-18,7
2022	5191028	1840563	35,5	-2712325	-52,3	-871762	-16,8
2021	5459574	2224704	40,7	-2286067	-41,9	-61363	-1,1
2020	4194102	1637399	39,0	-1681526	-40,1	-44127	-1,1
2019	3974564	1636416	41,2	-1947599	-49,0	-311183	-7,8

Джерело: систематизовано автором на основі [28-30]

Згідно з даними, представленими в таблиці, у 2024 році зовнішньоторговельні операції в Україні продовжують демонструвати певні зміни порівняно з попередніми роками, зокрема у зв'язку з війною та її впливом на економіку країни. Номінальний ВВП України у 2024 році зріс до 5720 млрд грн, що на 5,5% більше порівняно з 2023 роком. Таке зростання стало можливим завдяки частковій стабілізації макроекономічної ситуації, державній підтримці ключових

секторів економіки, відновленню окремих виробничих об'єктів на підконтрольних територіях, а також розширенню експортних можливостей у рамках програм міжнародної допомоги. Це свідчить про певну стабілізацію економіки в умовах війни, незважаючи на обмеження, пов'язані з триваючою збройною агресією рф.

Водночас обсяг експорту збільшився до 1 524 млрд грн, що становить 26,6% від ВВП, що на 2,1% більше порівняно з 2023 роком. Основними чинниками зростання експорту були: покращення логістичних маршрутів (зокрема через сухопутні коридори до ЄС), часткове відновлення експорту сільськогосподарської продукції, металургії та хімічної промисловості, а також сприятливі умови співпраці з міжнародними партнерами. Вартісний показник експорту все ще є низьким порівняно з 2021 роком, коли він досягав 40,7% від ВВП, однак він продовжує демонструвати позитивну динаміку після скорочення в 2022–2023 роках, що свідчить про поступове відновлення експортного потенціалу країни.

Що стосується імпорту, то в 2024 році він також дещо знизився порівняно з попереднім роком і становить 2 185 млрд грн або 38,2% від ВВП. Причинами зниження імпорту є падіння внутрішнього попиту через скорочення споживчої спроможності населення, втрата частини інфраструктури, а також зміщення пріоритетів державних закупівель на оборонну та гуманітарну сфери. Водночас, високий рівень імпорту зберігається через необхідність забезпечення країни енергетичними ресурсами, військовою технікою та товарами критичного імпорту (медикаменти, технічне обладнання тощо), що позначається на загальному балансі зовнішньої торгівлі.

У результаті, дефіцит торгового балансу у 2024 році становить 661 млрд грн, або 11,6% від ВВП, що є поліпшенням порівняно з 2023 роком (де дефіцит склав 18,7% від ВВП). Зменшення дефіциту стало наслідком як відносного зростання експорту, так і зниження імпортного навантаження на економіку. Це свідчить про поступову адаптацію економіки до умов воєнного часу, ефективніше планування зовнішньоекономічної політики та посилення митного контролю.

Проте дефіцит зовнішньої торгівлі все ще залишається значним, зважаючи на поточні економічні умови та зменшення обсягів зовнішньоекономічної

діяльності через військові дії. Серед причин — збереження високої потреби в імпорті товарів оборонного та гуманітарного призначення, обмежений доступ до портів, ризики для інвесторів та логістична нестабільність.

Порівняння показників зовнішньої торгівлі свідчить про стабілізацію експорту та імпорту у 2024 році, хоча обсяги ще не досягли рівня 2021 року, коли високі показники були зумовлені макрофінансовою стабільністю та відсутністю воєнних дій. Ситуація 2024 року вказує на поточні виклики, такі як зниження обсягів через обмеження в логістичних ланцюгах, блокування морських шляхів, зруйновану інфраструктуру та зростання вартості транспортування.

Незважаючи на ці виклики, зростання експорту у 2024 році на тлі стабільного ВВП свідчить про позитивні тенденції. Для повного економічного відновлення необхідне подальше відкриття нових торгових маршрутів, активізація співпраці з міжнародними партнерами та збільшення внутрішнього виробництва товарів з доданою вартістю. Крім того, ключову роль відіграє удосконалення процедур митного оформлення, які мають бути прозорими, швидкими та адаптованими до умов воєнного часу.

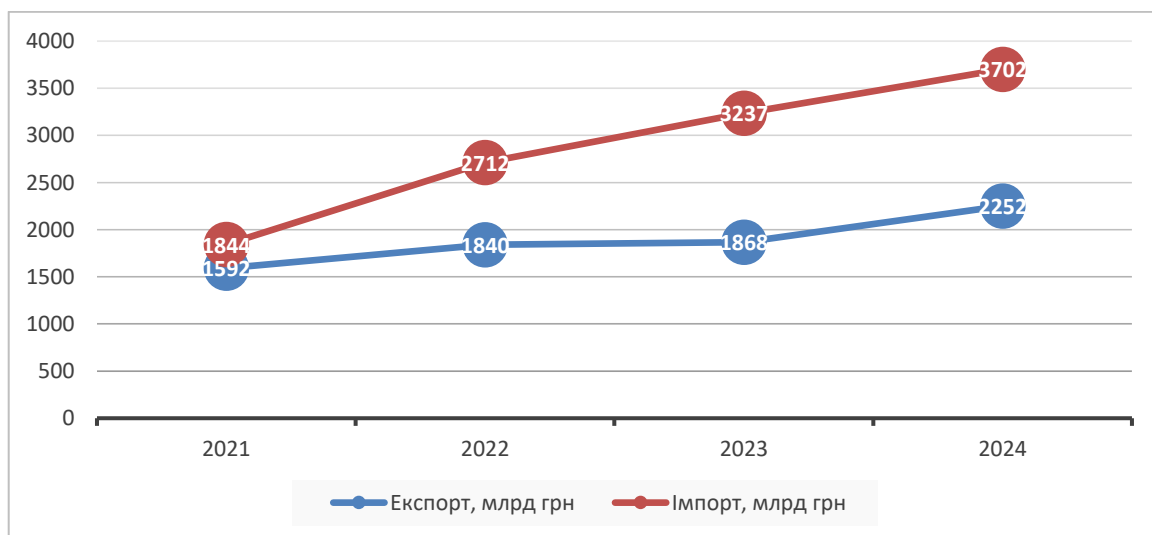

Рисунок 2.1 - Динаміка експорту та імпорту України (2021–2024)

Джерело: побудовано автором на основі [62]

Дані рисунка 2.1 чітко демонструють еволюцію зовнішньої торгівлі України в період 2021–2024 років. Цей період був надзвичайно турбулентним для національної економіки, адже на нього припали як передвоєнна стабілізація, так і

повномасштабна війна, що кардинально трансформувала умови ведення зовнішньоекономічної діяльності. У 2021 році зовнішньоторговельні показники України демонстрували помірне зростання. Експорт становив 1 592,8 млрд грн, імпорт — 1 844,6 млрд грн, а від’ємне сальдо –251,8 млрд грн залишалося на контрольованому рівні. Це був період після пандемії COVID-19, коли Україна активізувала торгівлю з країнами ЄС та Азії, особливо у сфері агропромислового експорту, металургії та продукції машинобудування.

Початок повномасштабного вторгнення російської федерації в лютому 2022 року різко змінив ситуацію. Хоча обсяг експорту навіть зріс до 1 840,6 млрд грн, це зростання відбулося в умовах різкої девальвації гривні, що штучно підвищило вартісні показники. Імпорт, своєю чергою, стрімко збільшився до 2 712,3 млрд грн. Такий ріст пояснюється критичною необхідністю імпорту енергоресурсів, палива, військової техніки, медикаментів та продовольства, оскільки частина внутрішнього виробництва була зруйнована або недоступна через бойові дії. Наслідком цього стало глибоке зростання дефіциту торговельного балансу до –871,7 млрд грн, що негативно вплинуло на платіжний баланс країни та призвело до підвищення зовнішньої боргової залежності.

У 2023 році, попри збереження військової загрози, спостерігалось відновлення логістики через західні кордони та активізація експорту продукції аграрного сектору. Обсяг експорту становив 1 868,9 млрд грн, однак імпорт знову зріс — до 3 237,0 млрд грн. Це спричинило ще глибше негативне сальдо (–1 368,1 млрд грн). Причиною такого дисбалансу стала не тільки потреба в критичному імпорті, а й зниження конкурентоздатності вітчизняного виробника через енергетичні кризи, нестачу обігових коштів і зростання логістичних витрат.

У 2024 році, завдяки державним програмам підтримки експорту, роботі зернового коридору, поступовому відновленню виробництва на підконтрольних територіях та інтеграції у європейський ринок, експорт зріс до 2 252,4 млрд грн. Водночас імпорт також зростав — до 3 702,4 млрд грн, що зумовило від’ємне сальдо у –1 449,9 млрд грн. Цей показник свідчить про збереження високої імпоротної залежності, зокрема в енергетичному секторі, попри спроби

нарощування внутрішнього виробництва.

Наслідки змін у зовнішній торгівлі неоднозначні. З одного боку, розширення експорту критичних товарів, цифровізація митного оформлення та підтримка ЄС сприяли поступовому відновленню торгівлі. З іншого боку, постійне нарощування імпорту та дефіцит торгового балансу посилюють валютний тиск, дефіцит платіжного балансу та потребу у зовнішньому фінансуванні. Це ускладнює стабілізацію гривні та стримує економічне зростання.

Для глибшого розуміння макроекономічного контексту змін у зовнішньоторговельній політиці України доцільно проаналізувати динаміку номінального валового внутрішнього продукту (ВВП) та обсягів зовнішньої торгівлі в цілому. Ці показники дозволяють оцінити співвідношення експорту й імпорту до загального економічного потенціалу держави, а також прослідкувати вплив воєнних подій на темпи економічного зростання.

У таблиці 2.2 представлено динаміку номінального ВВП та обсягів експорту й імпорту України за 2020–2025 роки, що дозволяє виявити ключові тенденції у зміні структури економіки, ролі зовнішньої торгівлі та стану торговельного балансу в умовах воєнного часу.

Таблиця 2.2 - Динаміка номінального ВВП та обсягу зовнішньої торгівлі України (2020–2025), млн. грн.

Рік	Номінальний ВВП, млн грн	Експорт, млн грн	Імпорт, млн грн
2020	4 194 100	1 324 500	1 464 600
2021	5 459 600	1 940 000	2 040 000
2022	5 190 000	1 291 000	1 617 000
2023	6 537 800	1 287 000	2 261 000
2024	7 658 700	1 675 000	2 841 000
2025	8 466 000	124 000*	215 000*

*-за перший квартал

Джерела: сформовано автором на основі [31-36]

У таблиці 2.2 представлено динаміку номінального валового внутрішнього продукту (ВВП), експорту та імпорту товарів України за період 2020–2025 років.

У 2020 році, під впливом пандемії, спостерігалось значне уповільнення економічної активності. Номінальний ВВП склав 4 194,1 млрд грн. Зовнішня торгівля різко скоротилася: експорт зменшився до 1 324,5 млрд грн, імпорт — до 1 464,6 млрд грн. Це призвело до негативного сальдо в –140,1 млрд грн, головною причиною чого стало падіння обсягів реалізації ключових експортних товарів (металургія, АПК, хімічна промисловість).

У 2021 році відбулося часткове відновлення. Зі зняттям обмежень та відновленням ділової активності ВВП зріс до 5 459,6 млрд грн. Відновлення зовнішнього попиту, особливо на продукцію сільського господарства, металів і продовольства, забезпечило збільшення експорту до 1 940,0 млрд грн, а імпорту — до 2 040,0 млрд грн. Попри дефіцит торговельного балансу (–100,0 млрд грн), загальна динаміка була позитивною, демонструючи вихід із пандемічної рецесії.

У 2022 році повномасштабна війна спричинила глибоку економічну кризу. Номінальний ВВП скоротився до 5 190,0 млрд грн. Через руйнування інфраструктури, втрату промислових центрів, блокування портів і логістичних маршрутів обсяг експорту впав до 1 291,0 млрд грн, імпорту — до 1 617,0 млрд грн. Дефіцит сальдо (–326,0 млрд грн) посилювався, що свідчить про зростання імпортозалежності при скороченні виробничої бази. Економіка втратила експортний потенціал, що позначилося на валютних надходженнях і бюджетному наповненні.

У 2023 році економіка продемонструвала ознаки відновлення: ВВП зріс на 26%, сягнувши 6 537,8 млрд грн. Це стало можливим завдяки міжнародній допомозі, адаптації бізнесу до умов війни, а також стабілізації макрофінансової політики. Однак експорт залишався на низькому рівні — 1 287,0 млрд грн, що пов'язано з обмеженими логістичними каналами та втраченими потужностями. Імпорт зріс до 2 261,0 млрд грн, зумовлений потребою у відновлювальних ресурсах, техніці, паливі. Як наслідок — зростання торговельного дефіциту до –974,0 млрд грн.

У 2024 році відбулося подальше економічне зростання — ВВП досяг 7658,7 млрд грн. Це зумовлено відновленням виробництва в західних і центральних

регіонах, розвитком програм підтримки експорту, частковим розблокуванням логістичних маршрутів. Експорт збільшився до 1 675,0 млрд грн, імпорт — до 2841,0 млрд грн. Водночас від’ємне сальдо (–1 166,0 млрд грн) збереглося, свідчаючи про незбалансованість зовнішньої торгівлі та зростаючі потреби в імпортних поставках — насамперед оборонного і гуманітарного призначення.

У 2025 році, за даними першого кварталу, номінальний ВВП залишається на рівні 8 466,0 млрд грн. Проте зовнішньоторговельна активність залишається обмеженою: експорт у січні 2025 року становив лише 124,0 млрд грн, імпорт — 215,0 млрд грн, зберігаючи глибокий дефіцит торговельного балансу. Ситуація пояснюється тим, що значна частина економіки перебуває в умовах невизначеності: тривають бойові дії, порушено ланцюги поставок, внутрішнє виробництво не відновлене повною мірою, а рівень інвестицій залишається низьким. [67]

Суттєвим індикатором загального падіння зовнішньоекономічної активності стала загальна кількість оформлених митних декларацій форми МД-2, яка зменшилася з 4 574,2 тис. шт. у 2020 році до 3 505,2 тис. шт. у 2024 році. Це означає, що кількість оформлень скоротилася на 23,4%, що відображає зниження обсягів товарообігу, втрату експортних ринків і складнощі логістичного забезпечення імпорту. [Додаток А]

Доцільно також звернути увагу на зміну структури митного оформлення за напрямками ввезення, вивезення та транзиту у останні роки. Ці показники є індикаторами не лише загальної зовнішньоекономічної активності, але й трансформацій у логістиці, безпеці та цифровій модернізації митної системи.

У напрямі ввезення товарів спостерігається відчутне скорочення кількості митних декларацій: з 3 103,3 тис. шт. у 2020 році до 2 556,2 тис. шт. у 2024 році (зниження на 547,1 тис. шт. або 17,6%).[35] Це скорочення зумовлене не лише економічними чинниками, такими як зменшення платоспроможного попиту на імпортовану продукцію, а й структурними зрушеннями, пов’язаними з розривом міжнародних ланцюгів постачання та переорієнтацією логістики в умовах війни.

Оформлення на вивезення товарів також зазнало зниження: з 984,9 тис. шт. у 2020 році до 938,1 тис. шт. у 2024 році. Хоча зменшення є менш суттєвим (на

4,8%), воно свідчить про зниження активності в українському експорті, особливо у сферах, які найбільше постраждали від руйнування виробничих потужностей у східних та південних регіонах. [35]

Найбільш драматичні зміни стосуються транзитних операцій. У 2020 році митниці зафіксували 368,2 тис. оформлень декларацій на прохідний транзит, тоді як у 2024 році — лише 20,4 тис. шт. Це падіння на 94,5% є прямим наслідком порушення безперервності транзитних маршрутів, підвищених ризиків транспортування через територію бойових дій та втрати функції України як транзитної держави для східноєвропейських потоків. Аналогічна динаміка характерна і для внутрішнього транзиту (каботажу): скорочення з 108,3 тис. до 27,4 тис. шт. (на 74,7%) пояснюється як внутрішньою дестабілізацією, так і логістичним перенавантаженням західних кордонів.

Водночас, на тлі загального падіння кількісних показників, простежується позитивна тенденція в галузі цифровізації митного оформлення. Станом на 2024 рік, майже всі митні декларації форми МД-2 подавалися в електронному вигляді. Це свідчить про поступову модернізацію митної інфраструктури, спрощення бюрократичних процедур, скорочення корупційних ризиків та наближення до стандартів Європейського Союзу. Така трансформація має стратегічне значення для імплементації положень Угоди про асоціацію з ЄС, а також для підвищення довіри бізнесу до державних сервісів у сфері ЗЕД.

Зміни у структурі митного оформлення за останні роки вказують не лише на кризовий стан зовнішньої торгівлі, а й на адаптацію митної системи до нових реалій через цифровізацію, зміну логістичних маршрутів та фокус на безпеку. Для повноцінного відновлення торгівлі після завершення воєнного конфлікту ключовими викликами залишаються реінтеграція зруйнованих торговельних шляхів, стабілізація транзитної функції України та забезпечення технологічної безперервності митного адміністрування.

2.2 Процедури митного оформлення та контрольні дії

Митний контроль та митне оформлення товарів є важливими етапами забезпечення безпеки та законності зовнішньоекономічної діяльності. Однак ці процеси пов'язані з низкою ризиків, що виникають через необхідність ретельного документального контролю. Одним із основних ризиків є неправильне визначення коду товару за Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), що може призвести до неправомірного застосування митних ставок та неналежного оподаткування. Окрім того, важливим є встановлення точності даних про країну походження товару, адже від цього залежить правильність застосування митних тарифів та квот. Також значну роль відіграє правильність надання кількісних та вартісних характеристик товару, адже неповні або недостовірні дані можуть призвести до порушень митних процедур.

Невірне визначення товару може стати причиною порушення вимог нетарифного регулювання, що передбачає заборону на імпорт певних видів товарів, таких як наркотичні речовини, психотропні засоби або предмети культурної спадщини. Порушення прав інтелектуальної власності також є важливим ризиком, який митні органи повинні контролювати при оформленні товарів.

Особливої уваги заслуговує валютний контроль, адже неправильне визначення митної вартості товарів є серйозним ризиком для економіки країни. Якщо митна вартість товару завищується або занижується, це може призвести до ухилення від сплати митних платежів або сплати їх у меншому обсязі, що впливає на дохідну частину державного бюджету. У цьому контексті важливим є здійснення контролю за нарахуванням митних платежів і фактичними надходженнями коштів, оскільки помилки на цьому етапі можуть мати значні фінансові наслідки для держави.

Для забезпечення ефективного управління ризиками митних процедур в Україні було затверджено Порядок, що регулює аналіз і оцінку ризиків у митній сфері. Згідно з цим Порядком, затвердженим Міністерством фінансів України,

митні органи використовують систему управління ризиками для здійснення вибіркового митного контролю залежно від рівня виявлених ризиків. Це дозволяє ефективно розподіляти ресурси митниць, спрямовуючи їх на найбільш ризикові операції, і забезпечує високий рівень митної безпеки.

Ця система також передбачає застосування комплексного підходу, що включає не лише перевірку документів, а й проведення фізичних оглядів товарів, контроль за дотриманням санітарно-гігієнічних та екологічних вимог, а також здійснення моніторингу фінансових транзакцій, пов'язаних із зовнішньою торгівлею. У результаті застосування таких заходів знижуються можливості для порушень і зловживань, що сприяє стабільності і прозорості зовнішньої торгівлі в Україні.

Основні функції системи аналізу та управління ризиками наведені на рисунку 2.1.

Рисунок 2.2 - Основні завдання системи аналізу та управління ризиками

Джерело: узагальнено автором на основі [38]

Необхідність розробки єдиної методики митного оформлення товарів, що

належать до групи ризику, зумовлена важливістю оперативного та якісного проведення митних процедур для компаній, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Це дозволяє отримати численні переваги для економічного та соціального розвитку. Часті випадки виникнення митних ризиків можуть спричиняти серйозні затримки в процесі митного оформлення, а також загрожувати економічній безпеці зовнішньоекономічних операцій.

Для пришвидшення процесу митного оформлення, зменшення часу, витраченого на ручне заповнення текстових даних, а також для запобігання помилок під час введення інформації, митниці надано перелік орієнтовних критеріїв ризику. Ці критерії дозволяють ефективно обирати види та обсяги митного контролю при здійсненні митних формальностей на пунктах пропуску через державний кордон України, коли громадяни обирають канал, позначений зеленим («зелений коридор»).

Контрольні дії, що виконуються митницею, мають вибірковий характер і обмежуються лише тими заходами, які є необхідними для забезпечення дотримання законодавства. Використання автоматизованої системи управління ризиками (АСУР) стало стандартом у роботі митних органів. Основною метою є зменшення рівня нерегульованих дій учасників зовнішньоекономічної діяльності, що може призвести до великих збитків для держави та обмежити її можливості в торговельних відносинах.

Методи контролю, що застосовує митниця, включають використання АСУР. Дотримання положень цієї системи є обов'язковим відповідно до Кіотської конвенції, ухваленої державою.

Основні цілі АСУР:

1. забезпечення заходів, які спрямовані на збереження національної безпеки, захист здоров'я та життя людей, а також охорону природних ресурсів в межах повноважень митниці;
2. концентрація контролю на ділянках з підвищеним ризиком для раціональнішого використання ресурсів;
3. виявлення, прогнозування і запобігання правопорушенням у діяльності

країн, що входять до митного союзу.

Основні складові АСУР:

- збір і обробка даних про товари та транспортні засоби, що перетинають митні пункти контролю;
- аналіз інформації з різних джерел щодо вантажів і транспорту, що проходять митницю;
- ідентифікація та оцінка ризиків;
- урахування всіх факторів, які можуть впливати на ризики;
- розробка і впровадження заходів для управління ризиками;
- прогнозування результатів і виявлення можливих негативних наслідків від реалізації заходів;
- аналіз ефективності використовуваних методів на митниці, виявлення потреби в коригуванні та контроль за їх виконанням.

У 2020 році в автоматизовану систему управління ризиками АСУР було введено новий інструмент, що дозволяє враховувати характеристики та історію діяльності суб'єктів господарювання при визначенні форм та обсягів митного контролю. Протягом 2024 року цей інструмент був використаний для обробки понад 1,15 млн митних декларацій, що призвело до зменшення селективності профілів ризику під час митного оформлення та зниження обсягів митного контролю, визначених на основі результатів застосування АСУР. Понад 4,3 тис. суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності були піддані коригуванню з використанням коефіцієнтів для визначення необхідності проведення митного огляду або додаткової перевірки документів.

Частка митних декларацій, у яких виявлено розбіжності щодо виконання визначених митних формальностей за допомогою АСУР, у 2024 році становить 9%, що є покращенням порівняно з 2023 роком (7%) і оцінюється як «добре» (у 2022 році цей показник був 5%, а у 2021 році – 6%).

Загальна ефективність митного огляду, ініційованого посадовими особами, в 2023 році також була оцінена як «добре». Результативність таких оглядів досягла 21%, при цьому лише 1% митних декларацій було визначено для огляду

посадовими особами. Ці дані свідчать про значні зрушення в процесі автоматизації та удосконаленні митного контролю.

У 2024 році, відповідно до Наказу Міністерства фінансів України «Про внесення змін до Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків», було впроваджено новий показник комплексної оцінки діяльності митниць: «Ефективність форм та обсягів митного контролю, визначених посадовими особами Координаційно-моніторингової митниці на підставі результатів застосування системи управління ризиками (СУР)» . [39]

Цей показник спрямований на оцінку результативності застосування СУР при визначенні форм та обсягів митного контролю, що здійснюються митними органами. Зокрема, він відображає ефективність використання автоматизованих та неавтоматизованих методів контролю, а також вплив суб'єкторієнтованих критеріїв на процес митного оформлення та контролю . [40]

Згідно з даними Департаменту з аналізу митних ризиків, у 2024 році рівень досягнення цього показника становив 26%, що є покращенням порівняно з 2023 роком, коли цей показник склав 21%. Однак, незважаючи на позитивну динаміку, загальна кількість митних декларацій, до яких була застосована необхідність проведення митного огляду за ініціативою посадових осіб, залишилася на рівні 2023 року і складає 1% від загальної кількості митних декларацій.

Митне оформлення в Україні є складним багаторівневим процесом, який вимагає суворого дотримання чинного законодавства та чіткої взаємодії між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності й митними органами. Воно виконує не лише фіскальну, а й регуляторну, контрольну та аналітичну функцію, будучи інструментом реалізації митної політики держави. Сам процес оформлення охоплює низку чітко визначених послідовних етапів, кожен із яких має своє функціональне та нормативне значення, супроводжується відповідним пакетом документів і може бути пов'язаний із певними ризиками як для держави, так і для бізнесу.

Першим етапом є подання митної декларації. Це офіційне повідомлення до митного органу про намір здійснити переміщення товарів через митний кордон, у

якому зазначаються усі ключові характеристики вантажу: найменування, вартість, код УКТ ЗЕД, країна походження, митний режим, митна вартість тощо. В залежності від обставин і характеру вантажу можуть використовуватись різні типи декларацій — стандартна, попередня, тимчасова, додаткова, спрощена. Декларація подається разом із пакетом супровідних документів, до яких, як правило, належать рахунок-фактура (інвойс), зовнішньоекономічний контракт, транспортні документи (CMR, коносамент), сертифікати походження, документи на митну вартість, пакувальні листи тощо. Усі документи можуть бути подані як у паперовій формі, так і в електронній — через систему електронного декларування з використанням кваліфікованого електронного підпису.

Після подання декларації відбувається формальна перевірка документів митними посадовими особами. На цьому етапі з'ясовується повнота й достовірність наданої інформації, відповідність документів нормам чинного законодавства, наявність усіх необхідних підтверджень. У разі виникнення сумнівів щодо заявлених даних митний орган має право запитати додаткову інформацію або навіть тимчасово зупинити оформлення. Перевірка здійснюється з урахуванням автоматизованої системи управління ризиками, яка класифікує кожну декларацію за рівнем потенційної загрози — від мінімального до високого. Ця система спрямована на те, щоб зосередити зусилля митниці на ризикових вантажах, водночас забезпечуючи спрощене проходження для добросовісних операторів.

Наступним етапом є ідентифікація товарів. Вона полягає у встановленні відповідності зазначених у декларації даних фактичному стану вантажу. Ідентифікація охоплює визначення коду товару за УКТ ЗЕД, його призначення, складу, способу пакування, технічних і якісних характеристик. Важливим аспектом на цьому етапі є правильне віднесення товару до конкретного коду класифікації, адже саме від цього залежить розмір митних платежів та застосування обмежувальних заходів (ліцензування, сертифікація, дозвільні документи). Помилки або свідомі порушення на етапі ідентифікації можуть бути розцінені як спроба ухилення від оподаткування або порушення митних правил.

Митний контроль є центральною складовою процесу оформлення. Він може

бути документальним або фізичним і передбачає перевірку відповідності задекларованого товару фактичному, контроль за дотриманням митного, валютного, податкового законодавства. У разі наявності ризиків проводиться огляд транспортного засобу, опломбування вантажу, сканування або інші форми огляду. До контролю можуть бути залучені інші служби — фітосанітарна, ветеринарна, екологічна, санітарна тощо. Завдання контролю — запобігти незаконному переміщенню товарів, уникненню сплати податків, контрабанді, порушенням прав інтелектуальної власності. Саме на цьому етапі найчастіше виявляються порушення: заниження митної вартості, підробка документів, намагання уникнути ліцензування тощо.

Ключовим моментом у митному оформленні є визначення митної вартості товарів. Вона є базою для нарахування мита, ПДВ, акцизу. Згідно з Митним кодексом України, вартість може визначатися за шістьма методами, основним із яких є ціна договору. У разі сумнівів щодо достовірності наданих документів митниця має право застосувати резервні методи — за вартістю ідентичних чи подібних товарів, за відніманням чи додаванням вартості, або за резервним методом. Неправильне визначення митної вартості може призвести до донарахувань, штрафів або затримання вантажу.

Після визначення вартості відбувається нарахування та сплата митних платежів. Це — фінансовий етап оформлення, під час якого розраховується розмір мита, податку на додану вартість, акцизного збору. Оплата здійснюється через банківські установи або митну систему. Після підтвердження оплати система фіксує завершення розрахунків, і вантаж переходить до фінальної стадії оформлення.

Згідно з загальними правилами митного оформлення, митну декларацію слід подати протягом 10 робочих днів із моменту доставки товару до митного органу. Державна митна служба реєструє подання, і відмова в прийнятті декларації можлива лише у чітко визначених законом випадках. Для зручності аналізу таких підстав доцільно звернутись до рисунку 1.3, який узагальнює типові ситуації, в яких митні органи мають право відмовити у прийнятті декларації згідно з чинним

законодавством [1].

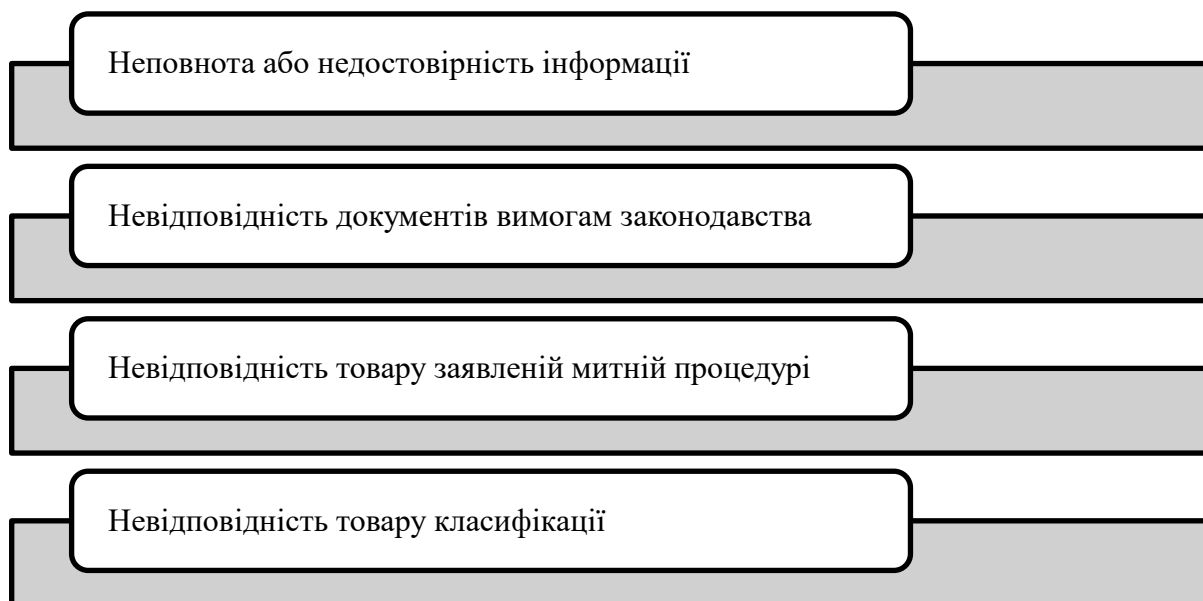

Рисунок 2.3 - Підстави відмови митним органом у прийнятті митної декларації

Джерело: побудовано автором на основі [1]

2.3. Впровадження цифрових технологій у систему митного оформлення

Епоха цифрових технологій стає рушійною силою для глобальних і внутрішніх трансформацій, впливаючи на всі аспекти життя України. Вітчизняний уряд підкреслює необхідність термінової цифрової трансформації, що охоплює різні галузі, зокрема державні структури, серед яких особливе значення має Державна митна служба.

Інтеграція України до митного простору Європейського Союзу передбачає не лише гармонізацію національного митного законодавства, але й адаптацію практик до європейських стандартів. Важливим аспектом цього процесу є впровадження сучасних інформаційних технологій, що дозволяють успішно реалізувати ці завдання. Актуальні законодавчі ініціативи та процедури вимагають використання новітніх електронних засобів, що є основою для ефективного функціонування митної системи [42].

Упровадження цифрових технологій у взаємодію митних органів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності значно знижує людський фактор у митному контролі, що сприяє зменшенню рівня корупції. Ці зміни дозволяють спростити та прискорити митні процедури, підвищуючи рівень довіри з боку Європейського Союзу до Державної митної служби України.

Технологічні інновації забезпечують обмін великими обсягами структурованої інформації, що є основою митного адміністрування в Європейському Союзі. Одним із прикладів таких змін є набрання чинності наказом Міністерства фінансів України № 355 від 29 червня 2023 року, що відзначає важливий етап у впровадженні європейських митних спрощень та сприяє практичній реалізації інтеграційних процесів.

У період з 2022 по 2025 роки Державна митна служба України здійснила значні кроки у напрямку цифрової трансформації, що стало відповіддю на виклики часу та частиною інтеграційного курсу до Європейського Союзу. Реалізація сучасних інформаційних технологій дозволила не лише підвищити ефективність митного контролю, але й зміцнити довіру бізнесу та міжнародних партнерів до української митної системи.

У 2024 році Державної митної служби продовжила модернізацію ІТ-інфраструктури, зокрема, удосконалено існуючі системи та розроблено нові рішення відповідно до довгострокового стратегічного плану цифрового розвитку. Це включало впровадження автоматизованого обміну попередньою митною інформацією з іншими країнами та запуск системи попереднього повідомлення про надзвичайні ситуації [43].

Україна стала партнером Програми Всесвітньої митної організації з протидії корупції та сприяння доброчесності у митній сфері (A-CIP), що сприяло гармонізації митного законодавства з нормами ЄС та підвищенню прозорості митних процедур [44].

У першому кварталі 2025 року час митного оформлення скоротився у 1,5 раза, а рівень «сірого імпорту» досяг рекордно низького рівня. Це стало можливим завдяки впровадженню нових технологій та ефективних антикорупційних заходів

[45].

За результатами опитування Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, 66,5% підприємств вважають митницю ефективною, що є найвищим показником з 2016 року [45].

У 2024 році прийнято Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України», який вносить зміни до Митного кодексу щодо імплементації деяких положень Митного кодексу ЄС. Також запроваджено нову систему ключових показників ефективності (KPI) для забезпечення прозорості роботи Державної митної служби [43].

Цифрова трансформація Державної митної служби України у останні роки демонструє значний прогрес у напрямку модернізації та інтеграції до європейського митного простору. Впровадження сучасних ІТ-рішень, оптимізація процедур та підвищення довіри бізнесу свідчать про ефективність обраного курсу реформ. Проте, для досягнення повної відповідності європейським стандартам необхідно продовжувати роботу над удосконаленням законодавства та впровадженням новітніх технологій.

У 2022–2023 роках Державна митна служба України (Далі - ДМСУ) реалізувала низку ключових ІТ-проектів, спрямованих на цифрову трансформацію митної системи. Серед них — розробка Єдиної автоматизованої інформаційної системи (ЄАІС) та автоматизованої системи митного оформлення (АСМО «Центр»), розвиток внутрішньої мережевої інфраструктури, впровадження системи для обробки міжнародних поштових та експрес-відправлень, а також заходи з кібербезпеки та захисту інформації [46].

У 2024 році Мінфін України затвердив «Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Держмитслужби» розроблений відповідно до багаторічного стратегічного плану ЄС для електронної митниці (MASP-C). Цей план передбачає впровадження нових ІТ-систем, зокрема системи управління митними рішеннями (CDS.UA), яка дозволяє суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності подавати заявки на митні рішення в електронному форматі [47].

Програма ЄС з підтримки управління державними фінансами в Україні (EU4PFM) продовжує надавати технічну допомогу ДМСУ, зокрема у розробці нового Митного кодексу України на основі Митного кодексу ЄС [50]. Ці заходи спрямовані на гармонізацію митного законодавства та процедур з європейськими стандартами.

Таким чином, цифрова трансформація митної системи України у 2022–2025 роках демонструє значний прогрес у напрямку модернізації та інтеграції до європейського митного простору. Впровадження сучасних ІТ-рішень, оптимізація процедур та підвищення довіри бізнесу свідчать про ефективність обраного курсу реформ. Проте, для досягнення повної відповідності європейським стандартам необхідно продовжувати роботу над удосконаленням законодавства та впровадженням новітніх технологій.

У 2025 році цифрова трансформація митної системи України набиратиме ще більших обертів, орієнтуючись на практичне впровадження раніше розроблених рішень та максимальне наближення до стандартів Європейського Союзу. У центрі уваги перебуватиме повноцінний запуск шостої фази NCTS, що передбачає більш глибоку автоматизацію транзитних процедур та інтеграцію з митними ІТ-системами інших країн-учасниць Конвенції про спільний транзит. Це дозволить значно скоротити час перетину кордону та мінімізувати ризики затримок при перевірках.

Окрему увагу у 2025 році буде приділено запуску повномасштабної роботи системи CDS.UA, яка дозволить бізнесу в режимі онлайн не лише подавати заяви, а й отримувати рішення митних органів з високим рівнем прозорості. Передбачається, що ця система стане основою для цифрового документообігу у сфері митного адміністрування.

ДМСУ також планує вдосконалити систему ризик-менеджменту, запровадивши інструменти штучного інтелекту для аналітики даних про вантажопотоки та виявлення потенційних порушень. Розробляються модулі для інтеграції даних з податковою службою, Національним банком, системами логістичного моніторингу, що дозволить оперативно виявляти схеми ухилення від

сплати митних платежів.

У рамках розвитку сервісів для громадян передбачається запуск мобільного додатку ДМСУ, який об'єднає функціонал телеграм-бота, доступ до особистого кабінету суб'єкта ЗЕД, калькулятор митних платежів і функції онлайн-звернень. Це зробить взаємодію з митницею більш зручною та відкритою.

У 2025 році буде також активізовано процес імплементації положень нового Митного кодексу, який наразі перебуває на стадії розробки у співпраці з EU4PFM. Кодекс має враховувати підходи Митного кодексу ЄС, зокрема в частині електронної взаємодії, спрощених процедур і митного аудиту після випуску товарів.

Крім того, значна увага приділятиметься питанням кібербезпеки. Заплановано створення Центру моніторингу та реагування на кіберзагрози в межах ДМСУ, який працюватиме цілодобово, захищаючи критичну інфраструктуру митної системи. У 2025 році продовжиться модернізація дата-центрів митниці, зокрема створення резервних майданчиків на західній території країни з урахуванням безпекових викликів.

Окремим напрямом стане запуск Національного порталу обміну митною аналітикою, де будуть доступні агреговані показники імпорту, експорту, транзиту, динаміки оформлення тощо. Цей інструмент сприятиме прозорості та підзвітності ДМСУ, а також стане джерелом даних для науковців, бізнесу і громадськості.

Також у планах — активізація співпраці з митними органами країн Балтії та Центральної Європи задля гармонізації спільних митних процедур та організації обміну даними в режимі реального часу. Участь України в європейських ІТ-ініціативах на рівні митниць зміцнить її позиції як надійного партнера ЄС.

У 2025 році ДМСУ також планує впровадити інноваційну систему електронного лімітування обсягів ввезення товарів певних категорій (зокрема, підакцизної групи) для запобігання масовому порушенню митного законодавства. Система працюватиме на базі єдиного профілю учасника ЗЕД і автоматично сигналізуватиме про аномалії.

Нарешті, 2025 рік може стати роком запуску пілотного проєкту електронної

TIR-системи в Україні, що дозволить спростити транзитні операції для автомобільних перевезень, зменшити обсяг паперової документації та прискорити рух через кордон. Таким чином, плани на 2025 рік охоплюють як внутрішні реформи, так і інтеграційні процеси, що свідчить про стратегічне бачення ДМСУ як сучасного цифрового інституту, здатного забезпечувати ефективну, прозору та безпечну торгівлю в умовах євроінтеграції та глобальних викликів.[ДОДАТОК Б]

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ В УКРАЇНІ

3.1 Аналіз основних проблем і недоліків сучасної системи митного оформлення

Сфера митного оформлення в Україні за останні роки демонструє певні позитивні зрушення, однак у ній усе ще зберігається низка хронічних недоліків, які суттєво впливають на ефективність зовнішньоекономічної діяльності. Ці проблеми є системними, багато в чому обумовленими як організаційною недосконалістю роботи митних органів, так і загальним рівнем розвитку інфраструктури, цифровізації та правового регулювання.

Згідно з результатами «Митного індексу» Європейської Бізнес Асоціації за 2024 рік, інтегральна оцінка митної сфери сягнула 3,4 бала з 5 можливих, що є найвищим показником за останнє десятиліття. Бізнес позитивно оцінив зниження рівня корупції, зростання професіоналізму працівників та покращення взаємодії з митними органами. Зокрема, рівень задоволеності якістю митних послуг підвищився до 3,08 бала (у 2023 році — 2,76 бала), а оцінка ситуації з корупцією зросла до 3,53 бала (проти 3,2 бала у 2023 році).[59]

Попри загальне покращення, представники бізнесу продовжують вказувати на проблеми, які заважають ефективному митному оформленню. Зокрема, вони скаржаться на надмірну бюрократію та різний підхід до оформлення в залежності від регіону. Учасники зовнішньоекономічної діяльності зазначають відсутність уніфікації процедур, що спричиняє необхідність повторного подання документів або їх коригування. Часто митні органи трактують законодавчі норми довільно, що спричиняє правову невизначеність і підвищує ризики для підприємств.

Особливу критику викликає практика коригування митної вартості, коли митні органи не приймають задекларовану вартість товару та змінюють її без

достатнього обґрунтування. Це створює додаткові фінансові витрати і суперечки між митницею та імпортерами. Крім того, митне оформлення часто ускладнюється через неузгоджену роботу з іншими регуляторними органами — ветеринарною та санітарною службами, які не завжди діють уніфіковано.[58]

Ще однією гострою проблемою залишається технічне забезпечення митних органів. У звіті Рахункової палати України за 2023 рік зазначається, що ІТ-інфраструктура митниці не відповідає сучасним викликам і не забезпечує надійної обробки великих обсягів інформації. Це перешкоджає як ефективному контролю, так і аналізу ризиків. Проблеми в системі управління митними ризиками призводять до того, що управлінські рішення приймаються на основі неповної або застарілої інформації.[60]

Крім того, зберігається низький рівень координації між інституціями, які беруть участь у митному контролі, що часто призводить до дублювання функцій і затримок. Відсутність централізованого керівництва або слабка комунікація між підрозділами митниці ускладнює оперативне реагування на виклики.

Суттєвим недоліком є також неефективність нормативно-правової бази, яка часто не узгоджена з європейськими стандартами. Це ускладнює інтеграцію української митної системи в єдину митну зону Європейського Союзу та стримує розвиток транскордонної торгівлі.

Окремої уваги заслуговує питання людського чинника: попри цифровізацію, значна частина рішень досі ухвалюється вручну, що створює простір для зловживань і корупції. Така ситуація особливо актуалізувалася під час переходу на процедури спільного транзиту в межах NCTS. Однією з останніх проблем стало питання недостатності суми індивідуальних гарантій, необхідних для покриття можливих податкових боргів при транзиті. У відповідь на це Державна митна служба була змушена публікувати окремі роз'яснення щодо порядку розрахунку гарантії.[61]

Варто зазначити, що на системному рівні митна система України поступово реформується, проте ці зміни відбуваються повільно. Для повноцінної трансформації митної сфери необхідне подальше оновлення ІТ-інфраструктури,

гармонізація з митним правом ЄС, мінімізація людського фактору шляхом автоматизації, а також — забезпечення уніфікованого підходу до процедур митного оформлення по всій території України.

Попри позитивні зміни, сучасна система митного оформлення в Україні стикається з викликами, що негативно впливають на бізнес-середовище. ДМСУ підкреслює, що для процедури спільного транзиту найбільш вигідно використовувати загальну гарантію, яка покриває кілька операцій. Це дозволяє компаніям прискорити проходження товарів через кордон та зменшити адміністративні витрати [58]. Завдяки цьому кількість оформлених декларацій через систему спільного транзиту зросла в 3,7 рази за рік, що свідчить про позитивні зміни та інтеграцію сучасних технологій [59].

Однак, гострою залишається проблема застосування нормативно-правової бази. Хоча вона включає новітні європейські стандарти, на практиці часто застосовується імперативно, а не гнучко. У багатьох розвинених країнах діє принцип «все, що не заборонено, є дозволеним», що забезпечує гнучкість. В Україні ж переважає жорсткий імперативний підхід, що призводить до скарг і суперечок. Підприємці зазначають, що сучасне законодавство не завжди ефективно впроваджується, створюючи правову невизначеність та підриваючи довіру до митної системи [60].

Надмірний обсяг документів також є додатковим фактором, що знижує ефективність митного оформлення. Часті затримки, пов'язані з включенням товарів до баз даних (наприклад, АСАУР), а також безпідставне присвоєння товарів кодів з вищими митними ставками, створюють значний тиск на підприємства. Ці проблеми не лише уповільнюють процес оформлення, а й негативно впливають на результативність зовнішньоекономічної діяльності, знижуючи конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародних ринках [60].

Сучасні виклики митного оформлення в Україні вимагають не тільки розробки нових нормативно-правових актів, а й їх ефективного практичного впровадження. Вдосконалення законодавства, впровадження сучасних технологій та зменшення впливу людського фактору через автоматизацію процесів є

ключовими для успішної модернізації митної системи. Це забезпечить зростання економічної активності та стабільність зовнішньоекономічних операцій.

Візуально основні проблеми митного оформлення та напрями їх можливого розв’язання наведено на рисунку 3.1, який ілюструє взаємозв’язок між найбільш поширеними бар’єрами та відповідними інституційними рішеннями.

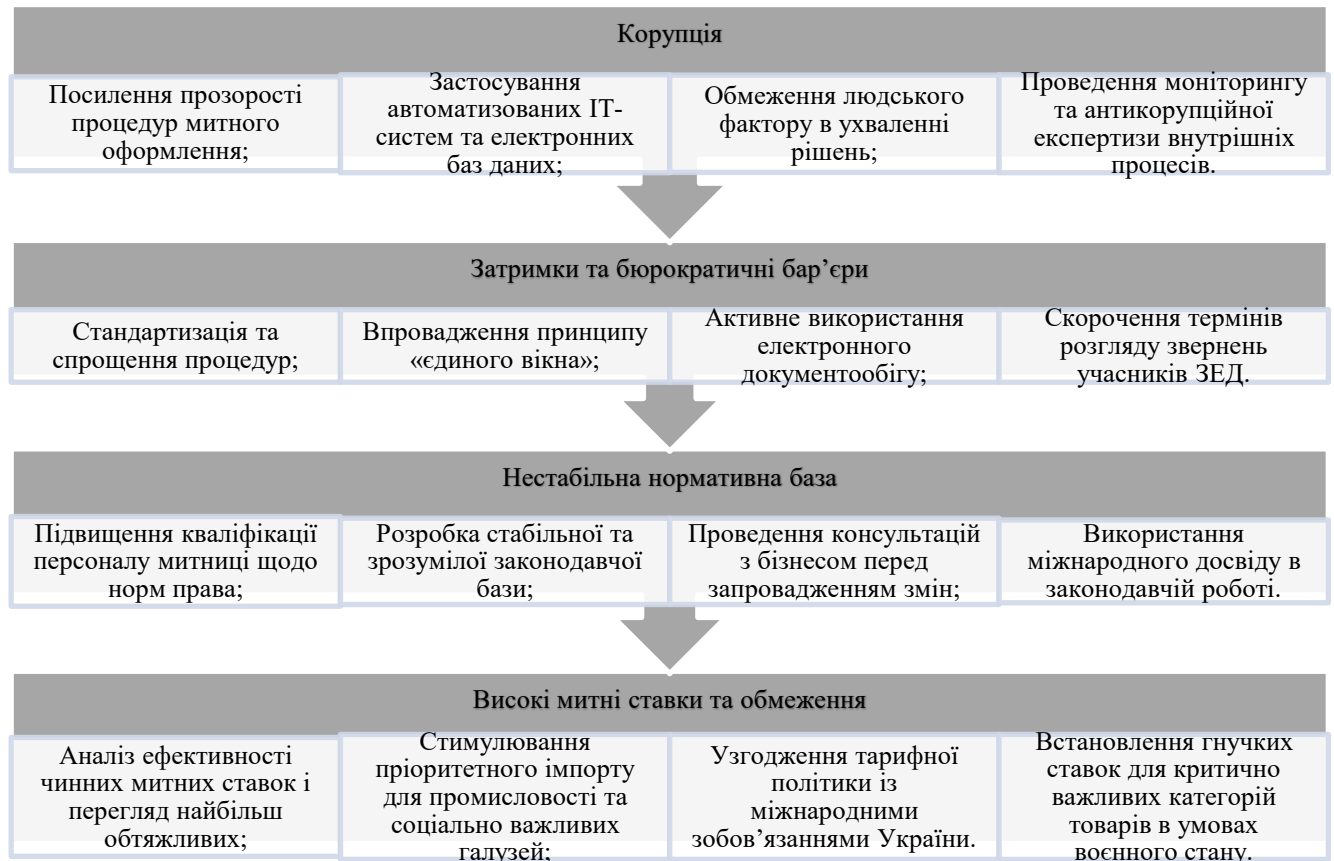

Рисунок 3.1 – Основні бар’єри митного оформлення та напрями їх усунення

Джерело: узагальнено автором на основі [62]

ДМСУ зобов’язалась перейти на використання системи NCTS Фаза 5 до 1 травня 2024 року, що передбачало повну технічну готовність брокерських ІТ-рішень та функціональність нового Порталу трейдера. Такий підхід є прикладом результативної взаємодії між владними інституціями та бізнесом, що відповідає європейській практиці структурних реформ [63].

Станом на 22 квітня 2024 року Україна офіційно впровадила NCTS Фаза 5, успішно завершивши технічну інтеграцію та підготовку ІТ-систем до роботи за новим форматом. Цей перехід було тимчасово відтерміновано з початкової дати

1 березня 2024 року — за проханням бізнес-спільноти та за погодженням із Генеральним директором Європейської комісії з питань оподаткування та митного союзу (DG TAXUD) [63]. Така практика свідчить про формування більш відкритого управління реформами, орієнтованого на реальні потреби учасників ринку.

Реалізація нової фази транзитної системи супроводжувалась технічною та фінансовою підтримкою європейських партнерів у межах ініціативи EU4PFM. Зокрема, розробка та запуск Порталу трейдера, який став альтернативним засобом подання митних декларацій, дозволив розширити доступ до цифрових сервісів для малого та середнього бізнесу [64].

Разом з тим, управлінська реформа в самій ДМСУ залишається на етапі незавершених трансформацій. Постійна зміна керівного складу та призначення тимчасово виконуючих обов'язки керівників створює ситуацію нестабільності, яка негативно впливає на реалізацію стратегічних завдань митних органів. Тимчасовість посад обмежує горизонт планування, унеможливорює глибоке ознайомлення з командою та послаблює управлінські рішення [63].

Від сучасного керівника митниці очікується виконання кількох ключових ролей: аналітика (формування стратегічної візії та управління персоналом), комунікатора (мотивація та розвиток людського капіталу) і каталізатора змін (реалізація структурної реформи). Недостатнє закріплення повноважень керівників, відсутність довгострокових призначень та інституційного послідовного підходу перешкоджають досягненню цілей реформи митного управління. Крім формальних показників, важливо також досягати реальних результатів: зростання довіри, ефективності рішень, скорочення часу митного оформлення, а також — підвищення престижу роботи в митній системі [63].

Підвищення прозорості також можливе через розвиток механізмів ризикорієнтованого підходу у взаємодії з суб'єктами ЗЕД. Поточна модель системи управління ризиками має бути переосмислена з урахуванням міжнародного досвіду, де значну роль відіграє динамічна аналітика, аналіз великих даних (Big Data) та інструменти машинного навчання. Застосування таких технологій

дозволить переходити від ручного аналізу до повноцінного прогнозування ймовірності порушень, базованого на історії підприємства, географії переміщення товарів та специфіці товарних партій.

Ще одним елементом підвищення ефективності митного оформлення є розширення та спрощення доступу до статусу авторизованого економічного оператора (АЕО). Наразі в Україні ця процедура залишається надмірно складною та недостатньо популяризованою серед малого та середнього бізнесу. У країнах ЄС статус АЕО дозволяє проходити митні формальності зі зниженим рівнем контролю та пришвидшеним оформленням. В Україні ж ця можливість використовується переважно великими компаніями, які мають ресурси для підготовки та аудиту. Запровадження чітких, стандартизованих процедур та зниження бар'єрів для вступу до АЕО-системи стимулюватиме легалізацію бізнес-процесів та перехід до цивілізованих форм торгівлі.

Інституційна неузгодженість

Інтеграція систем, спільні платформи, обмін даними

Недосконалість СУР

Штучний інтелект, аналіз Big Data, адаптивні моделі

Непопулярність статусу АЕО

• Спростити процедуру, інформаційні кампанії, пільги

Проблеми з митною вартістю

Публічні методики, попереднє узгодження, незалежна експертиза

Дефіцит зворотного зв'язку

• Дорадчі платформи при ДМСУ, бізнес-комітети

Кадрова недостатність

• Навчальні програми, академії при ДМСУ, міжнародна підтримка

Цифрова інфраструктура

• Публічне фінансування, прозорі ІТ-закупівлі, портал є-декларацій

Рисунок 3.2 - Ключові виклики та рішення у сфері митного оформлення

Джерело: узагальнено автором на основі [50, 51]

Проблематика митної вартості, що залишається однією з найболючіших тем, повинна вирішуватись на рівні запровадження обов'язкової публічності методик оцінки, можливості попереднього узгодження вартості з митними органами, а також залучення незалежних експертів для вирішення спорів у межах

адміністративної процедури до подання позову до суду. Успішні приклади таких механізмів існують у Польщі, Литві, Нідерландах, де завдяки інституту попереднього оцінювання вдалося скоротити кількість судових спорів на 60%.

З огляду на низький рівень довіри до митної системи, важливу роль відіграє інституціоналізація діалогу з бізнесом. Формування постійних дорадчих платформ, таких як Комітет з питань митної політики при ЄБА, має бути доповнено аналогічними структурами на рівні регіональних митниць. Це дозволить адаптувати загальні рішення до конкретного середовища, створити горизонт зворотного зв'язку та оперативно усувати інституційні бар'єри.

Необхідною умовою трансформації митного середовища є також формування сильної внутрішньої кадрової політики, орієнтованої на розвиток аналітичних, юридичних та цифрових навичок у співробітників. Для цього доцільно створити внутрішні академії підвищення кваліфікації за участі міжнародних партнерів (WCO, EU4PFM, USAID тощо), які зможуть забезпечити сталу передачу знань та формування корпоративної культури служби.

Успішна реформа митниці також неможлива без прозорого фінансування цифрової інфраструктури — від оновлення серверних потужностей і забезпечення каналів захищеного зв'язку до розвитку єдиних платформ подання митної документації. У цьому контексті важливо забезпечити публічність бюджетних витрат та відкритість технічного завдання, щоб уникнути монополізації послуг або закупівель неефективних програмних рішень.

3.2 Вдосконалення митного контролю з урахуванням європейського досвіду

Митне оформлення є ключовим етапом процесу переміщення товарів через митний кордон, що включає не лише контроль і документальний супровід, а й безпосередньо впливає на швидкість, вартість та прозорість зовнішньоекономічних

операцій. В умовах воєнного стану та глобальних викликів, які постали перед Україною з початку 2022 року, митна система повинна не лише виконувати фіскальні функції, а й забезпечувати економічну мобільність, торговельну безперервність і стабільність логістичних ланцюгів.

Сучасна міжнародна практика митного адміністрування базується на принципах прозорості, прогнозованості, цифровізації та орієнтації на клієнта. Країни ЄС та інші торговельні партнери України активно впроваджують політику мінімального втручання митних органів у діяльність добросовісних учасників ЗЕД. Такий підхід дозволяє зосередити ресурси держави на боротьбі з ризиками та спрощенні процедур для чесного бізнесу. Україна, прагнучи стати повноправною частиною європейського економічного простору, має адаптувати власну митну політику до цих принципів.

Проте вітчизняна система митного оформлення поки що залишається складною, надмірно бюрократизованою та недостатньо прозорою. Часті зміни у регуляторному полі, обмежений рівень автоматизації процедур, подвійне трактування норм і слабкий рівень координації між різними органами створюють додаткові бар'єри для бізнесу. За таких умов, першочергове завдання – це не формальне спрощення процедур, а формування середовища, в якому митне оформлення виконує як контрольну, так і сервісну функцію.

Важливо зазначити, що повномасштабна війна, яка триває з 2022 року, ще більше ускладнила процес реформування. Порушення логістичних маршрутів, зростання оборонного імпорту, необхідність гуманітарного постачання – все це вимагає від митниці оперативності, адаптивності та гнучкості. Поряд із цим, наслідки пандемії COVID-19 також сприяли зміні підходів до митного адміністрування, зокрема — у напрямі цифровізації, мінімізації фізичного контакту, та віддаленого оформлення [67].

У цьому контексті варто розглянути низку пропозицій, спрямованих на удосконалення системи митного оформлення в Україні:

➤ одним із ключових напрямів розвитку є впровадження сучасних ІТ-рішень. У 2025 році Українська митниця запровадила елементи штучного інтелекту

для аналізу ризиків при імпорті авто, а також нові цифрові сервіси в морських портах [67]. Це скорочує час на оформлення, знижує навантаження на персонал і мінімізує вплив людського фактору;

- надмірна прискіпливість до перевірки всіх операцій спричиняє затримки та додаткові витрати. Перехід до ризик-орієнтованого підходу має бути підтриманий на законодавчому рівні. Це дозволить фокусуватись на високоризикових операціях і надавати спрощення добросовісним компаніям;

- Європейська Бізнес Асоціація неодноразово закликала зосередити увагу держави не на підвищенні фіскального тиску, а на глибинній митній та податковій реформі [65]. Зокрема, одним із кроків стало скасування порогу в 150 євро на безподаткове пересилання товарів — що дозволить унеможливити штучне дроблення імпорту [66];

- жодна реформа не буде результативною без стабільного професійного управління. Постійна зміна керівництва ДМСУ, відсутність стратегічного планування та низький рівень мотивації персоналу гальмують впровадження ініціатив [52]. Необхідно сформувати незалежну, компетентну управлінську вертикаль з фокусом на результат;

- боротьба з корупцією повинна здійснюватися не лише репресивними методами, а й через прозорі електронні системи, відкритість даних та постійний діалог із бізнесом. Такий підхід сприятиме формуванню репутації ДМСУ як сервісного, а не карального органу.

Підсумовуючи, митне оформлення в сучасних умовах — це не просто регламентована бюрократична дія, а складова частина цілісної державної політики у сфері міжнародної торгівлі, яка має прямий вплив на економічну безпеку, бізнес-клімат і зовнішньоекономічну динаміку країни. Його вдосконалення повинно відбуватися в контексті загальної трансформації державного управління: від ручного адміністрування — до інтелектуальної системи, заснованої на прозорих цифрових процедурах, ризик-орієнтованому підході та рівноправному партнерстві з бізнесом [65; 66].

Необхідність реформи є не лише логічним продовженням курсу на

європейську інтеграцію, а й практичною відповіддю на виклики сьогодення. Успішне впровадження сучасних митних інструментів, таких як система NCTS Фаза 5, цифровізація морських портів, а також впорядкування митного законодавства засвідчують потенціал України до конструктивної адаптації світових стандартів до національного середовища [67; 68]. Водночас без глибокої інституційної трансформації, включаючи стабільність керівництва та професіоналізацію кадрів, ці зміни залишаться поверхневими.

Щоб краще зрозуміти логіку і взаємозв'язки між основними складовими митного оформлення, доцільно звернутися до візуалізації комплексної структури митних процедур, визначених чинним законодавством України. На рисунку 3.2 представлено ключові етапи, що формують систему митного регулювання відповідно до положень Митного кодексу України [1].

У сучасних умовах митний контроль в Україні набуває особливого значення, оскільки він є ключовим елементом забезпечення економічної безпеки та інтеграції країни до європейського простору. З огляду на виклики, пов'язані з війною, економічною нестабільністю та необхідністю адаптації до стандартів ЄС, реформування митної системи стає пріоритетним завданням державної політики [67].

Одним із важливих напрямів удосконалення митного контролю є впровадження інституту авторизованого економічного оператора (АЕО). Цей статус надається підприємствам, які відповідають певним критеріям надійності та безпеки, що дозволяє їм користуватися спрощеними митними процедурами. У країнах ЄС інститут АЕО вже давно функціонує та демонструє ефективність у спрощенні торгівлі та зменшенні адміністративного навантаження на бізнес. Наприклад, у Німеччині видано близько 25% усіх сертифікатів АЕО у ЄС [55]. В Україні, попри наявність законодавчої бази, реалізація цього інституту відбувається повільно через недостатню поінформованість бізнесу, складність процедур та відсутність стимулів [55].

Ще одним пріоритетом є впровадження ризик-орієнтованого підходу до митного контролю. Це передбачає використання сучасних інформаційних

технологій для аналізу та прогнозування ризиків, що дозволяє зосередити ресурси митних органів на найбільш проблемних ділянках та зменшити втручання у діяльність сумлінних підприємств. Такий підхід уже довів свою ефективність у державах-членах ЄС і є основою пост-митного аудиту в Україні [51; 69].

Крім того, модернізація технічного забезпечення митних органів є надзвичайно важливою. Йдеться про розширення застосування скануючих систем, електронного документообігу, автоматизованих платформ обміну інформацією, включаючи NCTS Фаза 5, яка в Україні повноцінно функціонує з 2024 року [64; 67]. Це дозволяє скоротити час оформлення та зменшити можливості для зловживань.

Не менш значущим є фактор людського капіталу. Без кваліфікованих, мотивованих і добросовісних кадрів навіть найкращі технологічні рішення залишатимуться лише потенціалом. Підвищення рівня підготовки персоналу, ротація кадрів, дотримання етичних стандартів і впровадження систем мотивації мають бути фундаментом для успішної інституційної реформи [48; 49].

Слід також враховувати, що в умовах війни митна система України опинилася під значним тиском. Зросла частка оборонного імпорту, з'явилися нові виклики щодо митного оформлення гуманітарної допомоги, посилилась активність ризикових суб'єктів ЗЕД. Це вимагає розробки та впровадження єдиної технології митного оформлення товарів групи ризику, яка передбачає комплекс заходів: визначення цілей, аналіз ризиків, документальне регламентування, вибір оптимальної процедури та постійний контроль за виконанням [69].

Зараз в контексті сучасного митного адміністрування особливого значення набуває ефективна система пост-митного аудиту. Вона не тільки зменшує тиск на імпортерів під час оформлення, але й переносить фокус з бюрократичного контролю на аналітичну оцінку діяльності суб'єктів ЗЕД після завершення митних процедур. Це дозволяє досягти балансу між державними інтересами та свободою економічної діяльності.

В Україні реалізація пост-митного аудиту залишається фрагментарною. Попри наявність правових засад, цей механізм не став системним через обмежений

кадровий ресурс, відсутність єдиної методології, слабку інтеграцію з податковими даними та неефективне планування. Аудит часто носить формальний, реактивний характер і рідко виявляє системні схеми ухилення, що призводить до перевірок з нульовим результатом і втрати довіри бізнесу [8; 48].

Європейський досвід доводить, що пост-митний аудит має бути аналітичним інструментом управління ризиками. У Нідерландах понад 40 % перевірок ініціюються на основі профілю суб'єкта; в Австрії аудит інтегрований із податковою системою; Чехія та Литва використовують алгоритми машинного навчання для автоматизованого відбору. Для впровадження подібного підходу в Україні необхідна розбудова методології, IT-інфраструктури та навчання кадрів. Основні кроки у цьому напрямі наведені на рисунку 3.3..

Рисунок 3.3 – Практики впровадження пост-митного аудиту в країнах ЄС

Джерело: узагальнено автором на основі: [69]

Варто поглибити розуміння ключових відмінностей між традиційним контролем, що переважно орієнтується на фізичні перевірки під час ввезення, та сучасним пост-митним аудитом, який фокусується на аналітичному аналізі вже після митного оформлення. Така трансформація не лише зменшує тиск на бізнес, а й дозволяє державі більш ефективно розподіляти ресурси, концентруючись на ризикових операціях.

Для кращого ілюстрування переваг переходу до пост-митного аудиту, на рисунку 3.4 наведено структурне порівняння двох підходів.

Рисунок 3.4 – Порівняння традиційного митного контролю і пост-митного аудиту

Джерело: узагальнено автором на основі: [57;69]

Як видно зі схеми, пост-митний аудит не лише зменшує навантаження на етапі ввезення, а й дозволяє державі краще аналізувати поведінку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, проводити цільові перевірки на основі електронних даних та підтримувати баланс між контролем і сервісом. Це відкриває шлях до ефективнішої взаємодії між митницею та бізнесом.

Підтвердженням дієвості пост-митного аудиту є досвід країн Європейського Союзу. На таблиці 3.4 наведено порівняльні приклади впровадження цієї практики в п'яти європейських державах. Як свідчать дані, успіх запровадження аудиту ex post залежить насамперед від цифрової зрілості системи, наявності методичних інструментів оцінки ризиків, а також готовності до міжвідомчої інтеграції.

Таблиця 3.4 – Практика застосування пост-митного аудиту в країнах ЄС

Країна	Особливості пост-митного аудиту	Результати
Нідерланди	40% аудитів ініціюється митницею на основі аналітики ризиків; високий рівень автоматизації	Зниження кількості порушень на етапі ввезення, зростання добровільного декларування
Чехія	Використання алгоритмів машинного навчання для вибору суб'єктів перевірки	Скорочення кількості перевірок сумнісних компаній на 30%
Австрія	Інтеграція з податковими перевітками, спільні аудиторські комісії	Зростання донарахувань за результатами перевірок, підвищення довіри до контролю
Литва	Цифрова система профілювання учасників ЗЕД, частка перевірок – близько 25%	Зменшення адміністративного навантаження на бізнес
Польща	Активне застосування попередніх рішень, автоматизований реєстр аудиту	Виявлення схем заниження вартості на етапі після оформлення, зменшення обсягу спорів

Джерело: узагальнено автором на основі: [8; 48; 51; 69]

Зокрема, у Нідерландах та Чехії цифрові алгоритми визначають до 40% випадків, що підлягають перевірці, завдяки чому зростає точність і зменшується кількість перевірок сумнісних підприємств. В Австрії інтеграція з податковою службою дозволяє митним органам оцінювати не лише митну, а й загальну фінансову поведінку підприємств. Польща, у свою чергу, активно використовує базу попередніх рішень і автоматизовані модулі, що знижують ризик помилок та суб'єктивізму під час перевірки.

Міжнародна практика підтверджує: ефективний пост-митний аудит є не додатковим тягарем, а інструментом раціоналізації митної політики. Для України важливо не просто імплементувати окремі компоненти європейської моделі, а вибудовувати системну структуру, що включатиме автоматизований ризик-аналіз, професійну підготовку кадрів, прозорість процедур та взаємну довіру між митницею і бізнесом. Це дозволить не лише знизити адміністративне навантаження, а й суттєво підвищити результативність митного контролю у середньо- та довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній бакалаврській роботі теоретично узагальнено і проаналізовано поточний стан митного оформлення в системі митного контролю, що дозволило виявити найбільш актуальні проблеми та обґрунтувати нові концептуальні підходи і практичні заходи для їх вирішення.

Митне оформлення - це процедура, що включає декларування товарів, подання митних документів, їх перевірку, митний огляд та прийняття рішення щодо випуску товару. У роботі підкреслено тісний взаємозв'язок митного оформлення з митним контролем, оскільки оформлення є юридичним завершенням контрольних процедур. Найбільш поширеною формою є стандартна митна декларація. Ефективне митне оформлення сприяє безперешкодному руху товарів, зменшенню корупційних ризиків та покращенню бізнес-клімату.

Аналіз нормативно-правової бази показав, що основу регулювання митного оформлення в Україні становить Митний кодекс. В умовах воєнного стану ухвалено Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України» та інші акти, які спростили процедури для гуманітарної допомоги та критичного імпорту. Водночас, ці зміни мають як позитивні наслідки, так і виклики для фіскальної системи. Україна поступово впроваджує європейські цифрові стандарти, у тому числі NCTS, програму АЕО та інші інструменти, передбачені Угодою про асоціацію з ЄС.

У результаті проведеного аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку митного оформлення в Україні встановлено, що митна система зазнала суттєвих трансформацій під впливом як зовнішніх викликів, так і внутрішніх реформ. Зокрема, повномасштабна збройна агресія РФ значною мірою дестабілізувала систему зовнішньої торгівлі, порушила логістичні ланцюги та знизила обсяги як імпорту, так і експорту.

Незважаючи на складну економічну ситуацію, у 2024 році спостерігалось часткове пожвавлення експортної діяльності: обсяг експорту зріс до 1 524 млрд грн

(26,6 % ВВП), у той час як імпорт скоротився до 2 185 млрд грн (38,2 % ВВП), що дозволило зменшити дефіцит торгового балансу до –661 млрд грн (–11,6 % ВВП) порівняно з –1 005 млрд грн у 2023 році. Покращення динаміки стало можливим завдяки оптимізації митних процедур, впровадженню електронного декларування, а також розвитку інституту авторизованих економічних операторів (АЕО).

Проаналізовано, що кількість оформлених декларацій форми МД-2 за 2020–2024 роки скоротилася на 23,4 %, зокрема через падіння обсягів транзитних операцій на 94,5 %. При цьому рівень цифровізації митних процедур досяг майже 100 %, що свідчить про зростання прозорості та ефективності адміністрування.

Упровадження системи управління ризиками (АСУР) дозволило суттєво підвищити якість контролю: у 2024 році частка митних декларацій, у яких виявлено розбіжності, становила 9 %, а ефективність вибіркового оглядів — 21 % при охопленні лише 1 % декларацій. Цифрова трансформація митної системи України у 2022–2025 роках охопила впровадження нових ІТ-рішень, зокрема ЄАІС, CDS.UA, автоматизованої системи митного оформлення (АСМО), системи NCTS, і стала важливою передумовою інтеграції до європейського митного простору. У 2025 році планується запуск нових інструментів — мобільного додатку ДМСУ, електронного порталу обміну митною аналітикою, а також пілотного проєкту електронної TIR-системи.

Аналіз поточного стану показав, що попри запровадження цифрових сервісів та спроби гармонізації з міжнародними стандартами, залишаються проблеми з прозорістю, ефективністю, корупційною складовою. У 2024 році експорт склав 1 675 млрд грн (26,6% ВВП), імпорт — 2 841 млрд грн (38,2% ВВП), що засвідчує покращення ситуації у порівнянні з 2023 роком.

Управління ризиками в системі митного оформлення здійснюється через АСУР. У 2023 році частка декларацій із порушеннями склала 9%, що є свідченням необхідності подальшого вдосконалення системи. Селективність перевірок та автоматизація сприяють підвищенню ефективності контролю і зменшенню людського втручання.

Цифрові трансформації є невід'ємною частиною митної реформи. За

підтримки міжнародних партнерів (EU4PFM) впроваджуються інформаційно-технологічні рішення, які наближають Україну до європейського митного простору. Цифровізація дозволяє спростити процедури, прискорити обробку вантажів і підвищити якість сервісу.

Основні проблеми митного оформлення — корупція, перевантаженість бюрократичними процедурами, низький рівень автоматизації, невідповідність європейським стандартам. Це знижує конкурентоспроможність економіки, ускладнює міжнародну торгівлю і створює бар'єри для бізнесу.

Серед ключових рекомендацій: розвиток Інституту АЕО, впровадження вибіркової контролю на основі ризиків, оновлення інфраструктури митних пунктів, підвищення кваліфікації кадрів, боротьба з корупцією та поглиблення співпраці з ЄС. Увага також має бути приділена кінологічному супроводу, технічному переоснащенню та розвитку електронних сервісів.

Пост-митний аудит — важливий інструмент запобігання правопорушенням, виявлення схем ухилення та удосконалення ризик-менеджменту. Його розвиток сприятиме підвищенню фіскальної ефективності, оперативності оформлення та захисту внутрішнього ринку.

Таким чином, митне оформлення в Україні перебуває на етапі активної трансформації. Його вдосконалення — це стратегічне завдання для держави в контексті євроінтеграції, забезпечення економічної безпеки та розвитку міжнародної торгівлі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2012. № 44–45, № 46–47, № 48, ст.552 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#> (дата звернення: 10.03.2025).
2. Шульга М. Г. Правовий механізм митного оформлення переміщення товарів. Теорія і практика юриспруденції. 2013. *Адміністративне право та інформація*. № 3. URL : <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2013.1.62861> (дата звернення: 10.03.2025).
3. Бойко В. М. Митне право України: навч. пос. К. : Алерта, 2015. 528 с.
4. Годованець О. В. Митний контроль: сутність та економічний зміст. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. 2016. № 20 (1). – С. 159–163.
5. Дмитрик А.Б. Окремі питання удосконалення інституту митного оформлення. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6874/1/1_2016.pdf (дата звернення: 02.04.2024)
6. Постанова Верховного Суду України №807/3168/14 від 18.01.2018 р. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/71692611> (дата звернення: 10.03.2025).
7. Дьомін Ю. М. Правові засади організації та здійснення митного контролю в Україні: теоретичні та практичні проблеми: автореф. дис.: спец. 12.00.07 / Київ. 2006. 439 с.
8. Титор В. Й. Митний контроль та митне оформлення транспортних засобів. *Економіка та митно-правові відносини*. 2019. № 11–12 р. С. 58–66
9. Гребельник О.П. Митна справа. Підручник. Центр учбової літератури, 2014. 472с.
10. Іващук І.О. Митні ініціативи в глобальному просторі: Монографія. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 304 с
11. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при

здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа: Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 631. Редакція від 02.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1360-12#Text>. (дата звернення: 12.03.2025).

12. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа: Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 651. Редакція від 17.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1372-12#Text> (дата звернення: 12.03.2025).

13. Про затвердження відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій: Наказ Міністерства фінансів України від 20.09.2012 № 1011. Редакція від 17.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1011201-12#Text> (дата звернення: 12.03.2025).

14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20> (дата звернення: 12.03.2025).

15. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2022 рік : Постанова КМУ від 29.12.2021 № 1424. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1424-2021-п> (дата звернення: 12.03.2025).

16. Про застосування заборони ввезення товарів з російської федерації : Постанова КМУ від 09.04.2022 № 1147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/426-2022-п> (дата звернення: 12.03.2025).

17. Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 330. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-2022-п> (дата звернення: 12.03.2025).

18. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022> (дата

звернення: 12.03.2025).

19. Кадала В.В., Гузенко О.П. Окремі аспекти законодавчих новацій в умовах воєнного стану: митні органи України. Правовий часопис Донбасу № 2 (79) 2022, с.71-78. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2022-79-2-71-79> (дата звернення: 12.03.2025).

20. Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами- членами, з іншої сторони: Закон України від 15.08.2022 року № 2510-IX. Офіційний вісник України. 2022. №71. Ст. 429

21. Конвенція про процедуру спільного транзиту : Конвенція, Міжнародний документ від 20.05.1987 р. Офіційний вісник України. 2022. № 80. Ст. 4912.

22. Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами: Конвенція, Міжнародний документ від 20.05.1987 р. Офіційний вісник України. 2022. №80. Ст. 4913.

23. Федотов, О. П., Назарко, А. А. Інструментальна специфіка впровадження процесів цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації державної митної служби України. *Київський часопис права*. 2023. №2, с.93-105. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.2.12> (дата звернення: 12.03.2025).

24. Берлпач А.І., Лісогор Ю.Б. Правова природа та принципи митного оформлення в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №4, с. 789-792. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/191> (дата звернення: 12.03.2025).

25. Зовнішня торгівля України товарами: підсумки 2024 року. Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] - URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-2024-roku> (дата звернення: 03.04.2025).

26. За 2024 рік товарообіг України склав \$112,3 млрд. *Minfin* [Електронний ресурс] - URL: <https://minfin.com.ua/ua/2025/01/07/143031325/> (дата звернення: 03.05.2025).

27. Зовнішня торгівля України товарами за 2024 рік (експрес-випуск). Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] - URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-za-2024-rik-ekspres-vypusk> (дата звернення: 03.04.2025)

28. Економічний та соціальний стан України за 2024 рік. Національний банк України. [Електронний ресурс] - URL: https://bank.gov.ua/files/ES/State_y.pdf (дата звернення: 03.04.2025).

29. За 2024 рік товарообіг України склав \$112,3 млрд. Державна митна служба України. [Електронний ресурс] - URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm (дата звернення: 03.04.2025)

30. Зовнішньоторговельний баланс України: 2020-2023. Державна митна служба України. [Електронний ресурс] - URL: <https://stat.gov.ua> (дата звернення: 03.04.2025)

31. Номінальний ВВП України на 2022 рік. Державна митна служба України. [Електронний ресурс] - URL: https://www.ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_u.htm (дата звернення: 03.04.2025)

32. Прогноз макроекономічних показників на 2025 рік. . *Minfin* [Електронний ресурс] - URL: https://mof.gov.ua/uk/macroeconomic_forecast_for_2020-2022-379 (дата звернення: 03.04.2025)

33. Річний звіт за 2023 рік. Національний банк України. [Електронний ресурс] - URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf&ved=2ahUKEwjzq_rD2YeNAXXJFRAIHanVGI8QFnoECBkQAQ&usg=AOvVaw0qtKSUHmi5mJ5ro7JWpCs6 (дата звернення: 03.04.2025)

34. Динаміка експорту і імпорту України: 2024. Українська асоціація експортерів. [Електронний ресурс] – URL: <https://export.gov.ua> (дата звернення: 03.04.2025).

35. Статистика зовнішньої торгівлі товарами. Міністерство економіки

України. [Електронний ресурс] – URL: <https://me.gov.ua> (дата звернення: 03.04.2025).

36. Статистика та реєстри. Державна митна служба України. [Електронний ресурс] – URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (дата звернення: 20.04.2025).

37. Статистика та реєстри. Державна митна служба України. [Електронний ресурс] – URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (дата звернення: 10.04.2025).

38. Наказ № 305 від 29 квітня 2021 року «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів з питань митної діяльності». Minfin [Електронний ресурс] – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0964-24> (дата звернення: 03.04.2025).

39. Оновлення митного контролю та система управління ризиками. Державна митна служба України. [Електронний ресурс] – URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/subiektooriiientovani-kriteriyi-v-diyi-584> (дата звернення: 03.04.2025).

40. Нові кроки до прозорості митниці. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс] – URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/minfin_novi_kroki_do_prozoroi_mitnitsi-5088 (дата звернення: 03.04.2025).

41. Івашова Л.М., Кийда Л.І. Діджиталізація митних процедур: сучасний стан та перспективи розвитку митної справи. Публічне управління та митне адміністрування. 2019.

42. Митний огляд: українська митниця — розвиток попри війну за I квартал 2025 року. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс] – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/mitnii_ogliad_ukrainska_mitnitsia_rozvitok_popri_viinu_zai_kvartal_2025_roku_prezentatsiia-5118 (дата звернення: 03.04.2025).

43. Національна стратегія доходів України: ключові результати митного напрямку та подальші перспективи. Державна митна служба України. [Електронний ресурс] – URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/natsstrategiia-dokhodiv-ukrayini-kliuchovi-rezultati-mitnogo-napriamu-ta-podalshi-perspektivi-2057> (дата звернення: 03.04.2025).

44. Данило Гетманцев. (2024). Удосконалення роботи митниці: які

результати? [Електронний ресурс] // Дебет-Кредит. – Режим доступу: <https://news.dtki.ua/law/inspections/96188-udoshkonalennia-roboti-mitnici-iaki-rezultati> (дата звернення: 16.04.2025)

45. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 р. зі змінами і доповненнями від 23.10.2013 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

46. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму” № 657 від 31.05.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>. (дата звернення: 16.04.2025)

47. Голомовзий В. Г. Митне регулювання: Навч. посібник. / В.Г. Голомовзий, Л.А. Панкова, О.Ю. Григор'єв. — Львів: В-во Національного університету Львівська політехніка, 2004.

48. Вдовіна Г. Проблеми та перспективи здійснення митного контролю в Україні / Г. Вдовіна, М. Слатвінська // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – Одеса : ОНЕУ, 2020. – № 1-2 (274-275). – С. 80-92.

49. Актуальні проблеми митного контролю та митного оформлення . (м. Ірпінь – м. Хмельницький, 28 травня – 11 червня 2018 року; упоряд. Прус Л.Р., Попель С.А. – Електронне мережеве наукове видання. – Електрон. текст. дані. [Хмельницький: Науково-дослідний центр митної справи, 2018]. -108 с.

50. Коломієць Г. Б., Волковський Є. І., Пислиця А. В. Ефективність митного посередництва: сучасні виклики та перспективи розвитку // Економіка та суспільство. – 2024. – Вип. 65. – С. 336–343. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-63> (дата звернення: 16.04.2025)

51. Русак Д. М. Практика митного регулювання в ЄС: навчальний посібник. Київ, 2023. 300 с.

52. Степаненко С. В. Напрями удосконалення митного контролю та переміщення товарів через митний кордон України // Актуальні проблеми політики. – 2023. – Вип. 71. – С. 49–54. – DOI: <https://doi.org/10.32782/app.v71.2023.7>. – URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/71_2023/71_2023.pdf#page=49 (дата звернення:

17.04.2025)

53. Брензович А. Порядок митного оформлення товарів в Україні: проблеми та шляхи удосконалення / А. Брензович // Пріоритети соціально-економічного розвитку в умовах євроінтеграції : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 1 груд. 2023 р. – Ужгород : ДВНЗ «Ужгородський нац. ун-т», 2023. – С. 267–269. – URL:

https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/62096/1/03151875_zbirnik_konferentsiji_uzhgorod_01122023_%282%29.pdf#page=267 (дата звернення: 17.04.2025)

54. Гуцул І. А. Імплементация досвіду зарубіжних країн в українську практику митного контролю // Економіка та суспільство. – 2021. – Вип. 28. – С. 184–190. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-47>. – URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/533/511> (дата звернення: 18.04.2025)

55. Назарова Г., Кононенко Л., Васильєв М. Митне оформлення у системі митного контролю: сучасний стан та напрями удосконалення // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2023. – № 3. – С. 184–190. – URL: <https://dspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/8586> (дата звернення: 18.04.2025)

56. Юринець О. В. Пріоритетні проблеми роботи митних органів України в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2021. – № 3 (1). – С. 98–105. – URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/jun/23775/menedzhment121-98-105.pdf> (дата звернення: 18.04.2025)

57. Бізнес покращив оцінку митної сфери в Україні // Офіційний сайт ЕВА. Європейська Бізнес Асоціація. – 2024. – URL: <https://eba.com.ua/biznes-pokrashhyv-otsinku-mytnoyi-sfery-v-ukrayini> (дата звернення: 18.04.2025).

58. Україна. Бізнес оцінив роботу митниці найкраще за останні десять років — ЕВА // Forbes. – 21.04.2025. – URL: <https://forbes.ua/news/biznes-otsiniv-robotu-mitnitsi-naykrashche-za-ostanni-desyat-rokiv-eba-21042025-29056> (дата звернення: 18.04.2025).

59. Митниця впоралася з викликами воєнного стану, але потребує

модернізації // Офіційний сайт Рахункової палати України. – 2023. – URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=2146> (дата звернення: 18.04.2025).

60. Щодо розрахунку суми гарантії під час перевезення товарів у режимі спільного транзиту // Державна митна служба України. – 2024. – URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-21/post/shchodo-rozrakhunku-sumi-garantiyi-pid-chas-perevezennia-tovariv-u-rezhimi-spilnogo-tranzitu-1764> (дата звернення: 18.04.2025).

61. Мельник Т. М. Посібник із вдосконалення митної справи та митного регулювання зовнішньої торгівлі в Україні // *Розвиток ринкових відносин в Україні*. – 2015. – № 11. – С. 110–118.

62. Дорофєєва Л. М., Корнева Т. В. Виклики та співпраця на шляху Європейської інтеграції в сфері митної справи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. Том 1. № 80. с. 455-461 DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.69> (дата звернення: 21.04.2025).

63. Державна митна служба України. Сторінка про режим спільного транзиту (NCTS) // customs.gov.ua. – 2024. – URL: <https://customs.gov.ua/en/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts> (дата звернення: 18.04.2025).

64. Європейська Бізнес Асоціація. ЄБА: Потрібно зробити пріоритетом для наповнення держбюджету податкову і митну реформи, а не підвищувати військовий збір [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/economic/1014973.html> (дата звернення: 18.04.2025).

65. Європейська Бізнес Асоціація. Лист № 1243/2024/07 від 13.01.2025 Голові Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buhplatforma.com.ua/files/2025/01/EBA.pdf> (дата звернення: 18.05.2025).

66. Українська митниця: розвиток попри війну (огляд за I квартал 2025 року) [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/uk/news/mitnii_ogliad_ukrainska_mitnitsia_rozvitok_popri_viinu_za_i_kvartal_2025_roku_prezentatsiia-5118 (дата звернення: 18.04.2025).

67. З 19 квітня 2025 року набувають чинності нові митні правила

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/405786944113334/posts/1438053630886655/> (дата звернення: 18.04.2025).

68. Borodenko, T. Customs security of Ukraine and its provision in modern conditions. International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Zenodo. 2024. Vol. II. DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.10838030> (дата звернення: 21.04.2025).

69. Експорт та імпорт України (2005–2025). Minfin. [Електронний ресурс] – URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/> (дата звернення: 17.03.2025)

70. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року №450. Редакція від 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-п#Text> (дата звернення: 10.03.2025).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця. Ключові показники спеціальної митної статистики декларування за 2020-2024 роки, тис штук

Показник	Одиниця виміру	2020	2021	2022	2023	2024
Оформлено митних декларацій форми МД-2:	тис. шт.	4 559,4	4 464,6	5 159,3	3 534,3	3 518,7
на ввезення (надходження)	тис. шт.	3 089,6	3 050,8	3 568,7	2 502,5	2 541,0
на вивезення (пересилання)	тис. шт.	998,7	985,1	1 088,5	930,1	950,3
на внутрішній транзит (каботаж)	тис. шт.	95,6	89,3	106,8	22,5	12,8
на прохідний транзит*	тис. шт.	375,5	339,4	395,3	79,2	14,6
Оформлено митних декларацій форми МД-2 за процедурою електронного декларування:	тис. шт.	4 389,4	4 314,0	5 006,5	3 501,3	3 502,3
на ввезення (надходження)	тис. шт.	3 052,1	3 024,1	3 545,9	2 493,6	2 530,8
на вивезення (пересилання)	тис. шт.	992,0	980,2	1 084,1	926,7	947,5
на внутрішній транзит (каботаж)	тис. шт.	95,2	88,9	106,6	22,5	12,8
на прохідний транзит*	тис. шт.	250,1	220,8	269,9	58,6	11,1
Оформлено інших митних документів:	тис. шт.	1 620,4	846,0	1 024,0	556,3	485,1
уніфікованих митних квитанцій МД-1	тис. шт.	1 394,8	438,6	491,6	253,1	212,6
оглядових розписів М 15	тис. шт.	111,4	249,7	325,2	229,5	176,0
митних декларацій М-16	тис. шт.	114,2	157,7	207,2	73,7	96,5
Кількість осіб, які здійснюють операції з товарами та перебувають на централізованому обліку:	тис. осіб	133,7	147,4	161,0	180,7	196,3
взятих на облік з початку року	тис. осіб	18,5	15,4	14,2	19,5	15,6
здійснювали митні формальності з товарами з початку року	тис. осіб	52,2	51,0	53,3	53,1	49,5

ДОДАТОК Б

Таблиця. Види декларацій

ВИДИ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ МИТНИХ ДЕКЛАРАЦІЙ 2022				
№	Вид митної декларації	Призначення	Літерний код*	Нормативне регулювання
1	Звичайна (заповнена у звичайному порядку)	У стандартних ситуаціях подається саме цей вид декларації. Для її подачі необхідно знати повні відомості про товари, транспортні засоби комерційного призначення	АА	ст. 258 МКУ, п. 14 Положення № 450
2	Попередня	Використовується для митного режиму транзиту товарів (транспортних засобів)	ЕА, ЕЕ	ст. 94, МКУ, ст. 259 МКУ
3	Тимчасова	Ситуація, коли звичайну декларацію подати неможливо, так як ще недостатньо відомостей про товари. Недостатність може бути у незнанні точних кодів товарів за УКТ ЗЕД (необхідне дослідження товарів), є суперечності в коді УКТ ЗЕД з митниками, кількість товару можна визначити тільки через його навантаження/вивантаження, ціну товару треба рахувати за спеціальною формулою	ТК (кількісні характеристики) ТФ (вартість за формулою)	ст. 260 МКУ, п. 29 Положення № 450
4	Періодична	Переміщення одних і тих же товарів однією і тією ж особою декілька разів за 180 днів (мінімум 2). Це може здійснюватися суднами закордонного плавання, трубопроводами, лініями електропередач. Також вона стосується припасів, періодичних друкованих видань, а також товарів	РР	ст. 260 МКУ, п. 21 Положення № 450
5	Додаткова	Подається, якщо подавалися попередня, тимчасова або періодична декларації. Додаткова декларація містить уточнення відомостей про товари, їхня кількісні характеристики, коди, вартість і т.д. Також додаткова декларація може вносити зміни до попередньої	ДР (до періодичної) ДТ (до тимчасової) ДМ (внесення змін)	ст. 261 МКУ

* складено за Класифікатором типів декларацій, [наказ Мінфіну 20.09.2012 р. № 1011](#) (далі – Класифікатор № 1011)

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU

Заголовок

PidterebaV-plagiat

Автор

Науковий керівник / Експерт

ПІДТЕРЕБА Володимир Дмитрович.е.н., доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова Гладченко Л.П.

підрозділ

кафедра фінансів імені Віктора Федосова

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

13131

Кількість слів

КЦ

103897

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		8
Мікропробіли		34
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		64

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	KovalV- plag 5/30/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	45 0.34 %
2	https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/affb0d0a-4967-4ee6-bee0-68a39708519b/download	39 0.30 %

3	KovalV- plag 5/30/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	36 0.27 %
4	https://eung.nung.edu.ua/index.php/ecom/article/download/633/418/2611	32 0.24 %
5	KovalV- plag 5/30/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	30 0.23 %
6	KovalV- plag 5/30/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	26 0.20 %
7	KovalV- plag 5/30/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	25 0.19 %
8	KovalV- plag 5/30/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	24 0.18 %
9	KovalV- plag 5/30/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	23 0.18 %
10	KovalV- plag 5/30/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	21 0.16 %

з бази даних RefBooks (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	--

з домашньої бази даних (5.85 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	KovalV- plag 5/30/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	768 (61) 5.85 %

з програми обміну базами даних (1.05 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Д-ММБ-21-1_Лісовий Артем 5/19/2025 State Tax University (Кафедра митної справи та товарознавства)	37 (6) 0.28 %
2	2016_803060104_Musianovych_Oleh_Andriiovych_39085 10/25/2024 National University "Lviv Politechnika" (National University Lviv Politechnika)	31 (3) 0.24 %

3	Виявлення проблемних аспектів митного оформлення товарів під час їх увезення на митну територію України 5/12/2025 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	28 (4) 0.21 %
4	Митна політика держави та шляхи її вдосконалення 6/3/2024 Odessa National Economic University (Odessa National Economic University)	19 (1) 0.14 %
5	281_ПУ_Гучок 1/7/2025 University of Customs and Finance (University of Customs and Finance)	10 (1) 0.08 %
6	Особливості здійснення митного контролю та митне оформлення товарів в Україні у сучасних умовах 12/19/2023 Uzhhorod National University (UzhNU)	8 (1) 0.06 %
7	Функціональноуправлінська структура публічного управління у сфері здійснення митного контролю в Україні. 12/11/2023 Odessa National Polytechnic University (ІПСУ, Каф. державознавства, права та європейської інтеграції)	5 (1) 0.04 %

з Інтернету (2.79 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/56070/1/%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%98%D0%92%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%86%20%D0%9C%D0%98%D0%A2%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%9E%20%D0%9E%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%9B%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%A2%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%A0%D0%86%D0%92%20%D0%92%20%D0%A3%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%A5%20%D0%92%D0%9E%D0%84%D0%9D%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%9E%20%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%A3.pdf	99 (8) 0.75 %
2	https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/affb0d0a-4967-4ee6-bee0-68a39708519b/download	66 (3) 0.50 %
3	https://t.me/s/UkraineCustoms?before=3884	39 (4) 0.30 %
4	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/46764/1/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%20%D0%90.%D0%A0%20%D0%A4%D0%9C%D0%A1%D0%BC%2021.pdf	34 (3) 0.26 %
5	https://eung.nung.edu.ua/index.php/ecom/article/download/633/418/2611	32 (1) 0.24 %
6	https://pa.journal.in.ua/index.php/pa/article/download/63/67/134	23 (2) 0.18 %
7	https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finsanovoyi-stiykosti-02-032025-r	22 (2) 0.17 %
8	https://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2023/11/dajdzhest_14.11.2023.pdf	14 (1) 0.11 %
9	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/51650/1/%D0%9F%D0%BE%D0%B9%D1%88%D0%BB%D0%B0%20%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%A3%D0%9F-41.docx	11 (1) 0.08 %
10	http://www.qdpro.com.ua/news/avtorizaciya-aeo-na-mitnici-chomu-biznes-ne-pospishaie-skoristatisya-perevagami	11 (1) 0.08 %
11	https://www.inter-nauka.com/uploads/forms/17434820327899.docx	10 (1) 0.08 %
12	https://ir.dpu.edu.ua/bitstreams/4f3ff23a-441b-449a-98e4-6b6d7324cc2f/download	5 (1) 0.04 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
---------------------	-------	---------------------------------------

